HRVATSKA
Puna života

Turistička zajednica
BRODSKO-POSAVSKE ŽUPANIJE

MERIDIANA
SLAVONICA

Strategija razvoja održivog turizma za područje TZ Meridiana Slavonica

za razdoblje od 2023. do 2027. godine

1. izmijenjeno i dopunjeno izdanje

IMPRESUM

IZVODITELJ:

Vallis obrt za poslovno savjetovanje

Dr. Andrije Štampara 25

34000 Požega

NARUČITELJ:

Turistička zajednica Meridiana Slavonica

Mate Gabrića 11 – 13

35250 Oriovac

TIM ZA IZRADU DOKUMENTA:

Tihomir Kovač, voditelj

Lidija Vukojević, stručni suradnik

Prosinac 2022. godine

1. izmjene i dopune: travanj 2024.

Sadržaj

UVOD uz 1. izmjene i dopune: 3
1. METODOLOGIJA 3
2. OPĆE ZNAČAJKE PODRUČJA 5
2.1. Povijesni razvoj područja 5
2.2. Geoprometni položaj 7
2.3. Klima i reljef 10
2.4. Stanovništvo i demografija 12
2.5. Prirodna baština – Natura 2000 19
2.6. Kulturna baština 21
2.7. Civilno društvo 26
3. TURIZAM - STANJE I TRENDOVI NA PODRUČJU TZ MERIDIANA SLAVONICA 30
3.1. Indeks turističke razvijenosti 30
3.2. Statistike i trendovi od 2016. do 2022. 31
3.3. Usluge smještaja i posluživanja hrane 32
3.4. Stavovi dionika u turizmu o razvoju turizma na području TZ Meridiana Slavonica 34
3.5. Stavovi lokalnog stanovništva o razvoju turizma na području TZ Meridiana Slavonica 38
3.6. SWOT analiza 43
4. STRATEŠKI PRAVCI RAZVOJA TURIZMA NA PODRUČJU TZ MERIDIANA SLAVONICA 47
4.1. Oblici turizma/turistički proizvodi 49
5. VIZIJA I STRATEŠKI CILJEVI RAZVOJA TURIZMA NA PODRUČJU TZ MERIDIANA SLAVONICA 58
5.1. STRATEŠKI CILJEVI 59
6. PRAĆENJE I VREDNOVANJE 67
6.1. Izvješće o provedbi Strategije 68
7. PRILOZI 70

UVOD uz 1. izmjene i dopune:

Strategije razvoja turizma TZ Meridiana Slavonica izrađena je i usvojena početkom 2023. godine, odnosno u razdoblju prije objave većine operativnih programa ESI fondova za razdoblje do 2027. godine, stoga se ovom 1. izmjenom i dopunom Strategije vrši usklađenje dokumenta sa zahtjevima koje nova financijska perspektiva Europske unije donosi kroz provedbu novih operativnih programa, odnosno natječaja i poziva na dostavu projektnih prijedloga.

Izmjene i dopune se odnose na sljedeće.

- Uvođenje još jednog strateškog cilja - *SC 4: Smanjenje negativnog utjecaja turizma na klimu*
- U dijelu *6.1. Izvješće o provedbi Strategije* dopunjen je tekst koji se odnosi na način izvještavanja
- U dijelu 7. dodan je *Popis prioritetnih projekata javne turističke infrastrukture*

Sve dopune su u dokumentu označene žutom bojom.

1. METODOLOGIJA

Metodologija izrade dokumenta zasniva se na uputama i smjernicama te pravilnicima ministarstava Republike Hrvatske koje pak proizlaze iz Zakona o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske koji je Hrvatski sabor donio na sjednici 8. prosinca 2017. godine i koji definira osnovna načela izrade strateško-planskih dokumenata na svim razinama, kao i načine praćenja realizacije istih u razdoblju provedbe.

Načelo partnerstva obvezuje tijelo zaduženo za izradu i provedbu akta strateškog planiranja da u procesima strateškog planiranja osigura partnerstvo s glavnim dionicima i nadležnim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, uz uključivanje gospodarskih udruženja i socijalnih partnera, akademske i znanstvene zajednice, organizacija civilnoga društva te zainteresirane javnosti, stoga je pri izradi ovoga dokumenta značajnu ulogu imala lokalna zajednica, odnosno predstavnici javnog, civilnog i privatnog sektora koji su sudjelovali kroz tri fokus grupe u izradi SWOT i PESTLE analize turizma ovog područja. Također, sudjelovali su i u rangiranju turističkih atrakcija na području Turističke zajednice Meridiana Slavonica.

Provedene su i dvije opsežne ankete (prilog dokumentu) – jedna za stanovništvo i zainteresiranu javnost i druga za predstavnike dionika u turizmu. Ankete su za svrhu imale prikupljanje stavova i mišljenja javnosti o stanju turizma na ovom području i njegovim potencijalima te su kao takve bile relevantna osnova za definiranje strateških ciljeva te mjera, odnosno aktivnosti.

Poštivanje načela točnosti i cjelovitosti osiguralo je da su se za pripremu i izradu ovog strateškog planiranja koristili pouzdani, provjerljivi i usporedivi podaci koji su javno objavljivani ili su dobiveni od naručitelja i osnivača TZ Meridiana Slavonica.

2. OPĆE ZNAČAJKE PODRUČJA

2.1. Povijesni razvoj područja

Područje djelovanja Turističke zajednice Meridiana Slavonica**,** koje obuhvaća područje koje administrativno pripada općinama Brodski Stupnik, Oriovac i Nova Kapela, područje je bogate povijesti, a na kojem se mogu pronaći mnogi objekti ili njihovi ostaci koji svjedoče o prisustvu čovjeka na ovim područjima već tisućama godina. Arheološka nalazišta dokazuju da je današnja južna Slavonija naseljena još od prapovijesnih vremena. Ovdje su bili Panonci i Kelti, područje je bilo pod kontrolom Rimljana, mogu se pronaći i dokazi kulture Otomanskog carstva, kao i Austrougarske monarhije. Čovjek je na ovom prostoru odavno živio i radio, neka su vremena bila i turbulentna, te su mnoge kulture ovdje ostavile svoj trag i time nenamjerno ostavile zalog sadašnjem razvoju temelja održive turističke ponude.

Sve je počelo prije pet tisuća godina. Nalazi u obliku ostataka nastambi, oruđa i kostiju ukazuju na prisutnost sopotsko-lenđelske kulture u razdoblju još od 3100. do 1300. godine prije naše ere. Pronađene kamene strelice, glineni utezi za otežavanje ribarskih mreža, kamene sjekire, kameni noževi, strugači i bušilice ukazuju kako se ondašnje stanovništvo bavilo lovom i ribolovom.

Iz neolitskog perioda na širem teritoriju Brodskog posavlja pronađeni su ostaci badenske, lasinjske, kostolačke i vučedolske kulture iz perioda od 2400. do 1850. godine prije naše ere. Nalazi iz 1953. godine s područja Jelas polja u obliku posuđa s ukrasima otkrivaju i brodsku kulturu iz mlađeg brončanog doba.

U naselju Malino pronađeni su ostaci keltske nekropole zajedno sa željeznim mačem i vrhom koplja koji su inače stavljani u grobove ratnicima. U blizini su također pronađeni ostaci prahistorijskog zlatnog nakita, stila pozamanterije, iz kasnog brončanog doba.

Pojedinačno, kod Nove Kapele nalazi se prapovijesno nalazište Ravnjaš, kod Ciglenika su ostaci prapovijesnog naselja Trnavice, kod naselja Malino je prapovijesna nekropola, dok se na području Oriovca nalaze prapovijesna nekropola i antičko nalazište Rimska cesta. Prapovijesno nalazište Bažine nalazi se u Krajačićima, u Brodskom Stupniku su prapovijesna nekropola i nalazište iz brončanog doba, na području Jelas polja u Starom Slatiniku je prapovijesno naselje, a u Starom Slatiniku su i prapovijesno nalazište i nalazište iz brončanog doba.

U Oriovcu se nalazi prapovijesni arheološki lokalitet Ulica braće Radića, a u Slavonskom Kobašu lokaliteti Kremenice-Brežani i Rastić koji se ubrajaju u zaštićena kulturna dobra Republike Hrvatske.

Područje južne Slavonije Rimljani su zaposjeli u 1. stoljeću prije naše ere kada su asimilirali Kelte. Ovaj prostor i kasnije je bio turbulentno povijesno granično područje gdje su se tijekom Srednjeg vijeka pa sve do Novog vijeka smjenjivale brojne kulture. Otomansko carstvo bilo je prisutno ovdje od 1536. do 1691., dok je Austrougarska preko dva stoljeća, od 1691. do 1918., nadzirala ovaj prostor. Tragove ovih dviju kultura mogu se pronaći u naseljima ovih triju općina.

Prvi spomen naselja Oriovac datira iz ranog Srednjeg vijeka u povelji plemića Giletića koji su bili gospodari od početka 14. stoljeća. Feudalni rod Giletića javlja se u drugoj polovici 13. stoljeća. Imali su visoke položaje kod kraljeva te su pripadali krupnom plemstvu. Njihovi su posjedi bili rasprostranjeni od Save pa sve do iza Nove Gradiške gdje i danas postoji naselje Giletinci.

Nakon njih dolaze plemići iz feudalnog roda porodice Caki koji možda potječu iz Dubočca. U srednjovjekovnoj ispravi na latinskom jeziku spominje se „Oriha Draga" koja je geografski smještena negdje oko današnjeg Oriovca. Gabrijel Orehovec vlasnik je utvrde oko koje se nalazi drvored oraha, a sam vlastelin utvrde nosi po nasadima oraha atribut Orehovec.

U 16. stoljeću dolaze Osmanlije koji podižu utvrdu zvanu Surduk iznad Oriovca na koju danas podsjeća samo sačuvani toponim. Turska česma, građena od opeke, u tlocrtu četverouglastog oblika i u vrhu s piramidalno završenim vijencem s nizom nazubljenja, jedan je od rijetko sačuvanih spomenika iz razdoblja turske vlasti u Slavoniji te je zaštićen kao spomenik kulture.

Krajem 17. stoljeća, u vrijeme završetka kontrole Otomanskog carstva nad ovim područjem te kada Austrougarska preuzima nadzor, mijenja se lokacija brdskih sela koja se preseljavaju uz glavnu cestu u dolinu Save kako bi ih nova vojna vlast mogla bolje držati pod kontrolom. Godine 1748. gradi se nova cesta po trasi one koju su sagradili Rimljani te se duž nje grade nova naselja. Tada se uz "drum" preselio i današnji Oriovac, a stara lokacija u brdima i danas se zove Kućišta. U ovom razdoblju Oriovac je područje poduzetništva i prometa, što se mijenjalo ovisno o povijesnim i gospodarskim okolnostima.

Na području općine Brodski Stupnik, u starom Zirinjaku, nalaze se ostaci tvrđave za koju se slabo zna, dok se s druge strane sadašnje autoceste nalazi staro tursko groblje kao i stari put na kojem

Naziv Stupnik prvi put se spominje u srednjovjekovnim ispravama iz 1358. godine kao Stupnok. Ovo je naselje bilo smješteno ispod brda Kasonje te su njegovi vlasnici tada bili spomenuti Giletići, gospodari Kobaša i Oriovca (mađarski Gilefy, Geletfy). Tada su u posjedu Stupnika bila i dva manja mjesta – Drakčevci i Mezarac - koja su oba kasnije nestala za najezde Turaka.

Brojni su drugi arheološki nalazi s područja cijele Brodsko-posavske županije smješteni na Arheološkom odjelu slavonskobrodskog Muzeja Brodskog Posavlja koji u svom fundusu čuva ukupno oko 28.400 vrijednih predmeta.

Tablica: Zaštićena nacionalna kulturno-povijesna baština na području TZ Meridiana Slavonica

Vrsta kulturnog dobra	Pokretno kulturno dobro			Nepokretno kulturno dobro			Nematerijalno kulturno dobro
Općina	Pojedinačno	Zbirka	Muzejska zbirka	Pojedinačno	Kulturno-povijesna cjelina	Kulturni krajolik/ krajobraz	
Brodski Stupnik		1		5			
Nova Kapela	1	1		4			1
Oriovac		2		35			
MS	1	4	0	44	0	0	1

Izvor: Registar kulturnih dobara Ministarstva kulture i medija, obrada autora

2.2. Geoprometni položaj

Dobra prometna povezanost preduvjet je za dolazak turista bilo kamo, pa tako i na područje triju općina koje čine zajednicu Meridiana Slavonica. Ceste su ujedno infrastruktura koja olakšava i ubrzava privlačenje turista iz urbanih područja iz bliže i srednje udaljenosti. Geoprometni položaj općina Brodski Stupnik, Oriovac i Nova Kapela u ovom smislu izrazito je povoljan.

Cestovni promet

Cestovni promet kao prvenstveni oblik putovanja većine turista najznačajniji je u kontekstu prometne povezanosti te su općine Brodski Stupnik, Oriovac i Nova Kapela cestovnom infrastrukturom vrlo dobro povezane s urbanim aglomeracijama u svojoj i susjednim županijama, kao i sa Zagrebom te s većim gradovima u susjednim državama. Udaljenost ovih općina od grada Zagreba je tek nešto preko 150 kilometara, do granice s Mađarskom je oko 140 kilometara, a do Slavonskog Broda u kojem se nalazi i granični prijelaz prema Bosni i Hercegovini ima svega 15-ak kilometara.

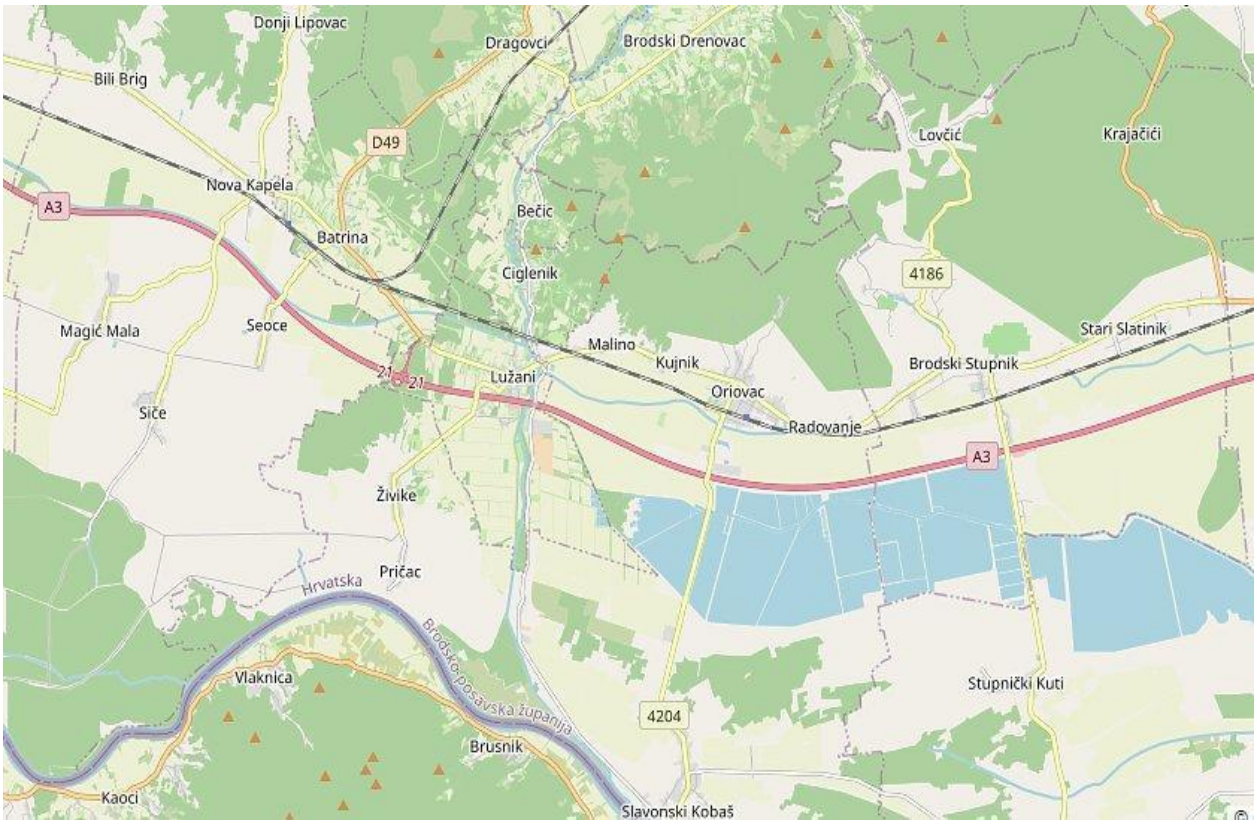

Najznačajniji prometni koridor je autocesta A3 kao dio europskog koridora X koja prema zapadu vodi ka Zagrebu i dalje prema središnjoj i zapadnoj Europi, a na istok prema Lipovcu te nadalje prema jugoistočnoj Europi. Na području ovih općina izgrađen je jedan silazak s autoceste, čvor Lužani, no i nedaleki čvorovi kod gradova Nova Gradiška i Slavonski Brod predstavljaju vozačima mogućnost silaska s autoceste.

Vrlo značajna za cestovni promet ovih triju općina je i županijska cesta D49 (Slatina – Požega – Pleternica – Lužani) kao i županijska cesta Ž 4202 položena na spoju posavske doline i padine Dilj gore oko koje je koncentrirana i većina stanovništva. Na navedene dvije ceste vežu se ostale koje osiguravaju pristup do svih naseljenih mjesta u ovim općinama. Pojedine lokalne ceste potrebno je modernizirati, a u prilično su lošem stanju pristupni putevi na području padina Dilj gore koja ima znatan turistički potencijal. Zbog blizine autoceste i vozila koja koriste ovaj pravac paralelan s autocestom, kolnik je na pravcu Ž 4202 na mjestima oštećen.

Željeznički promet

Prostorom Meridiana Slavonica prolazi magistralna glavna dvokolosječna željeznička pruga MG-2 DG (Zagreb – Tovarnik). Najveća dopuštena brzina je 160 km/h, dok joj je najveće dopušteno opterećenje 22,5 (t/s). U ovim trima općinama šest je željezničkih stajališta koja su smještena, gledano sa zapada na istok, u Novoj Kapeli, Malinu, Oriovcu, dva u Brodskom Stupniku te još jedno u Starom Slatiniku. Procjena je da je ponegdje potrebno izgraditi dodatnu popratnu infrastrukturu oko željezničke pruge, posebice u Oriovcu, kako bi se olakšalo prometovanje i komunikaciju kako pješaka, tako i vozača.

Riječni promet

Plovni put rijekom Savom je u rangu II i III klase plovnosti i to zbog korita rijeke koje je uglavnom neregularno. Na plovnost rijeke Save presudnu ulogu imaju hidrološko-morfološki čimbenici pa su tako dobri uvjeti za plovidbu pri stagnirajućim srednjim vodostajima, a nepovoljni pri ekstremnim vodostajima. Općina Oriovac ima jedno sidrište za brodove (od rkm 392 do 392 + 600) na rijeci Savi u zoni naselja Slavonski Kobaš.

Trenutno je u izradi i projektna dokumentacija za gradnju manjeg putničkog pristaništa u Slavonskom Kobašu koje bi imalo ponton za privez čamaca, sustav za sidrenje, pristupni most te informacijsku ploču. Nova bi infrastruktura trebala osigurati nesmetani prihvat riječnih kruzera i drugih manjih putničkih plovila, a povećanje turističke ponude donijelo bi brojne prednosti i potaknulo razvoj ovog kraja.

Zračni promet

Na prostoru ovih općina postoji i jedno poljoprivredno letjelište smješteno sjeverno od Slavonskog Kobaša širine USS 40,0 m i dužine 600,0 m. Najbliži međunarodni aerodrom je Zračna luka Osijek, udaljena oko 120 kilometara.

2.3. Klima i reljef

Klimatske karakteristike područja Brodsko-posavske županije, pa tako i područja koje pokriva Turistička zajednica Meridiana Slavonica, odlikuju osobine umjereno tople klime. Karakteriziraju je srednje mjesečne temperature više od 10°C tijekom više od četiri mjeseca u godini, srednje temperature najtoplijeg mjeseca ispod 22°C, te prosječna godišnja količina oborina od 700 do 800 mm. Klimatske karakteristike ovog prostora odlikuje homogenost klimatskih osobina, a određena odstupanja javljaju se uslijed reljefnih osobina prostora. Klimatske prilike su također određene i pripadnošću te položajem ovog područja unutar Panonske nizine te se može generalno konstatirati da se, u klimatskom smislu, ovo područje nalazi na prijelazu između vlažnijih osobina kontinentalne klime na zapadu i sušnijih područja na istoku.

Najtopliji mjesec je srpanj s prosječnom temperaturom oko 20°C, dok je najhladniji siječanj s prosječnom temperaturom od 0 do 0,5°C. Važno je istaknuti da je prosječna temperatura tijekom vegetacijskog razdoblja na ovom području 16-17°C. Ukupne količine oborina su u rasponu od 700 do 900 mm/godišnje. Najmanje oborina je u ožujku (do 40 mm), a najviše u lipnju (do 115 mm). Raspored oborina povoljan je za razvoj vegetacije jer u vegetacijskom razdoblju padne 55% ukupnih količina oborina. Prvi mrazovi se mogu pojaviti u rujnu, a posljednji tijekom svibnja, no vrlo rijetko. Prosječan broj dana s mrazom je do 50, dok relativna vlaga zraka iznosi 81%. Prosječan broj sunčanih dana bez oblaka u rasponu je od 170 do 190 dana što omogućuje korištenje sunčeve energije. Prosječna godišnja suma insolacije je 2**.**000 sati godišnje, a srednja godišnja vrijednost naoblake iznosi 6,5 desetina. Pojava magle kao klimatskog elementa od velikog je značenja radi atmosferskog ovlaživanja. Prosječan godišnji broj dana s maglom iznosi 100 dana. Vjetrovitost je promjenjiva. U godišnjoj ruži vjetrova na području TZ Meridiana Slavonica prevladavaju strujanja iz dva suprotna smjera – zapad-jugozapad i istok-sjeveroistok te njihovih susjednih smjerova strujanja koji su prisutni od jeseni do proljeća. Ljeti prevladava strujanje iz smjera zapad-jugozapad, smanjuje se učestalost iz smjera istok-sjeveroistok, a povećava iz smjera sjevera. U prijelaznim godišnjim dobima, u proljeće i jesen, dominira

podjednak udio vjetra iz smjera istok-sjeveroistok i zapad-jugozapad. Zimi su jaki zapadni vjetrovi. S obzirom na reljefnu raznolikost područja, na klimatske prilike šireg i užeg područja utječu reljefni oblici i nadmorske visine te su uočljive mikroklimatske razlike između brdskog dijela i nizinske zavale. Brdsko područje je nešto hladnije i vlažnije što je pogodovalo razvoju brojnih rječica i potoka.

Klima umjereno kontinentalnih obilježja s toplim ljetima i relativno hladnim zimama te s ravnomjerno raspoređenom količinom padalina omogućuje boravak na otvorenom tijekom većeg dijela godine. Obronci gorja na sjever ovih triju općina i nizinski prostor uz rijeku Savu omogućavaju ugodan boravak u prirodi i bavljenje sportsko-rekreativnim aktivnostima, od laganih šetnji i vožnje biciklom, preko jahanja i vožnje čamcem do trčanja i planinarenja, kao i mnogim drugim aktivnostima.

2.4. Stanovništvo i demografija

Općine Brodski Stupnik, Nova Kapela i Oriovac u posljednjih 10 godina pogodio je snažan val iseljavanja uslijed objektivnih razloga, a ponajviše zbog mogućnosti slobodnog kretanja u države Europske unije. Cijela RH pretrpjela je velike gubitke u demografskim kretanjima **p**rema popisima stanovništva iz 2011. i 2021. godine. Slavonske županije, pa tako i Brodsko-posavska, spadaju nažalost u sam**i** vrh neslavne liste županija s najvećim padom broja stanovnika. Među njima su i tri općine iz cjeline Meridiana Slavonica.

Grafikon: Demografska kretanja 2011. - 2021.

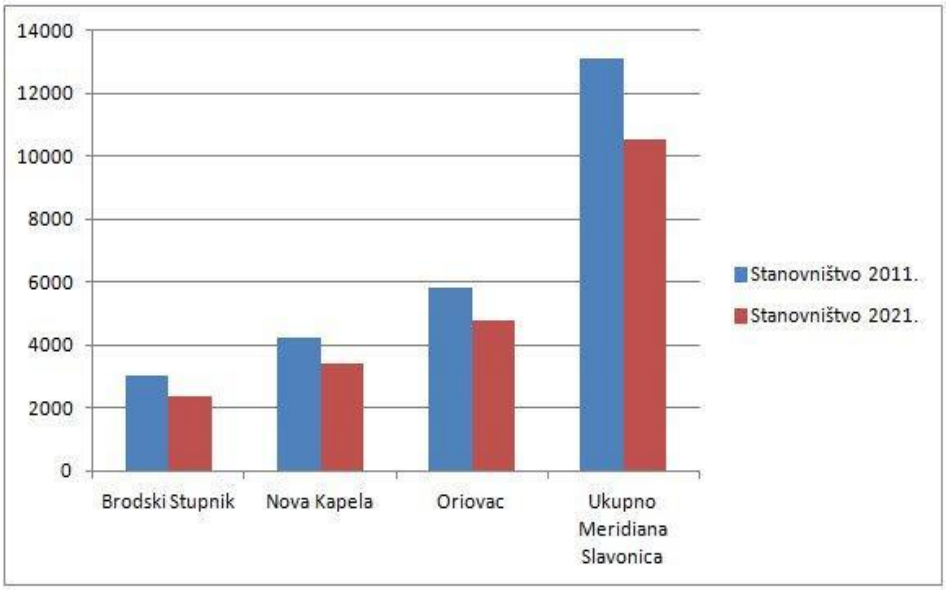

izvor: DZS, 2022., obrada autora

Prema popisu iz 2021. godine, općine Brodski Stupnik, Nova Kapela i Oriovac zajedno su imale 10.520 stanovnika u 26 naselja, dok je prema popisu iz 2011. ondje i tada živjelo 13.087 ljudi u 26 naselja, odnosno 2.567 osoba više. Pojedinačno, u općini Brodski Stupnik 2021. godine živjelo je 2.357 stanovnika, u općini Nova Kapela 3.393, a na području općine Oriovac bilo je 4.770 stanovnika. Deset godina ranije, 2011. u općini Brodski Stupnik živjelo je je 3.036 stanovnika, na području općine Nova Kapela 4.227**,** a u općini Oriovac 5.824 stanovnika. Kad je o udjelima riječ, vidljiv je veliki pad od 24.40% od 2011. do 2021. godine, što je više i od prosječnog pada broja stanovnika na ovom području. Naime, na području cijele Brodsko-posavske županije u ovom razdoblju došlo je do pada broja stanovnika od 17.85%.

Grafikon: Demografska kretanja 1857.-2021.

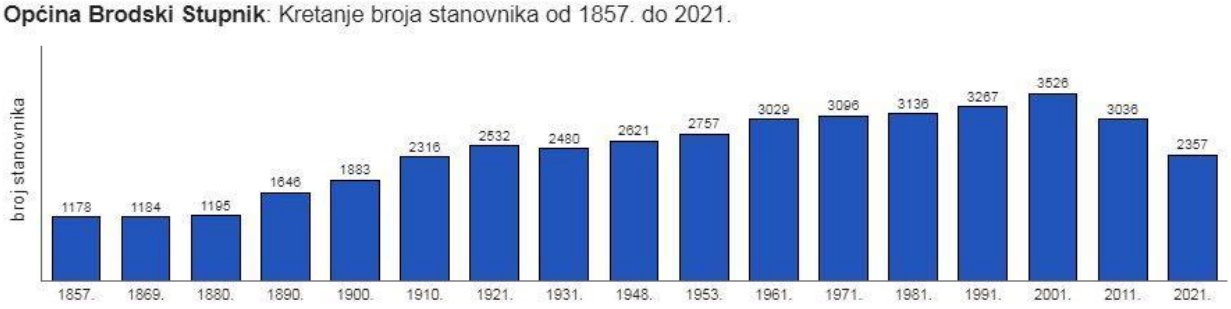

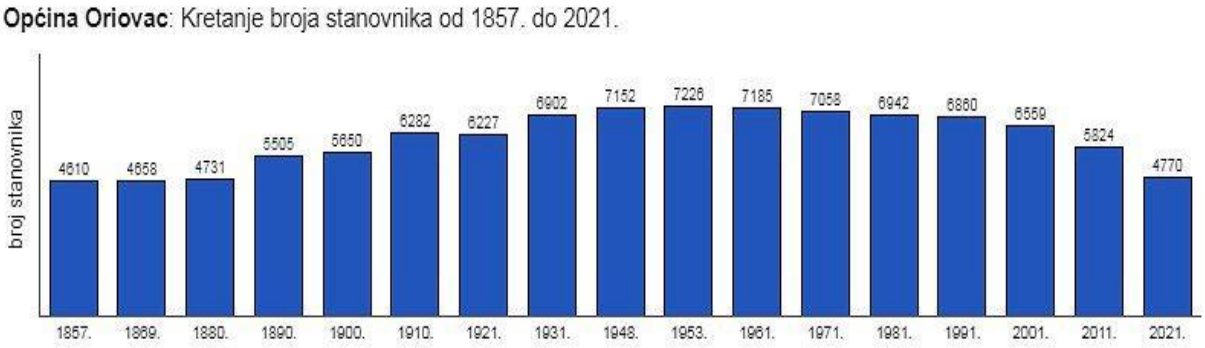

Tablica: broj stanovnika na području TZ Meridiana Slavonica po općinama, popis 2021.

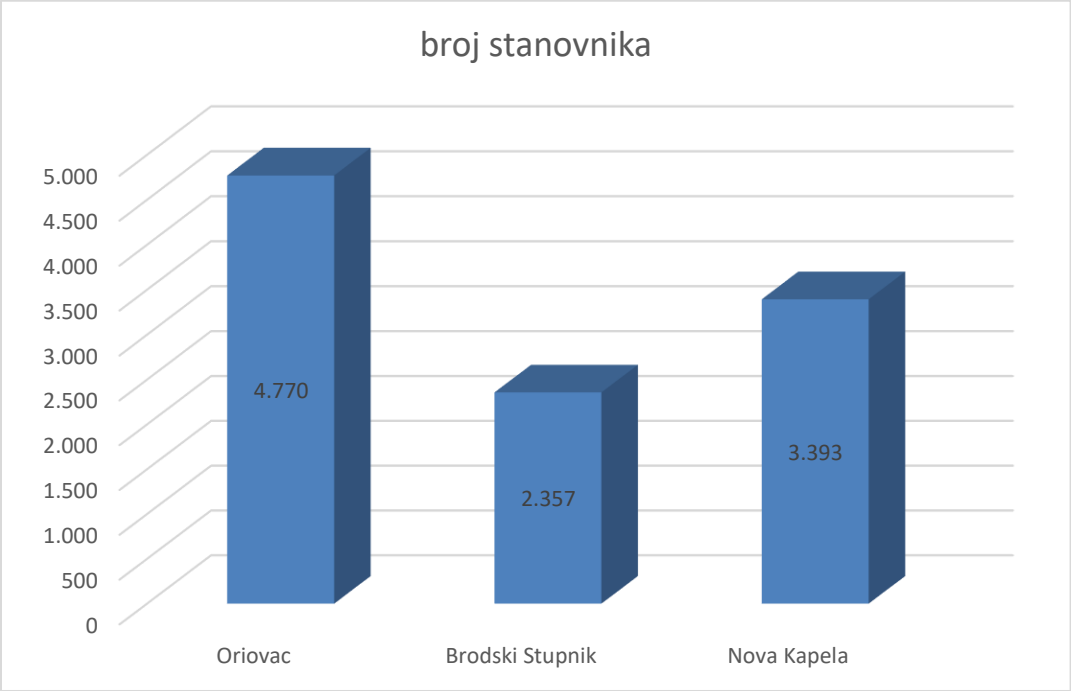

izvor: DZS, obrada autora

Grafikon: broj stanovnika na području po naseljima Općine Oriovac, popis 2021.

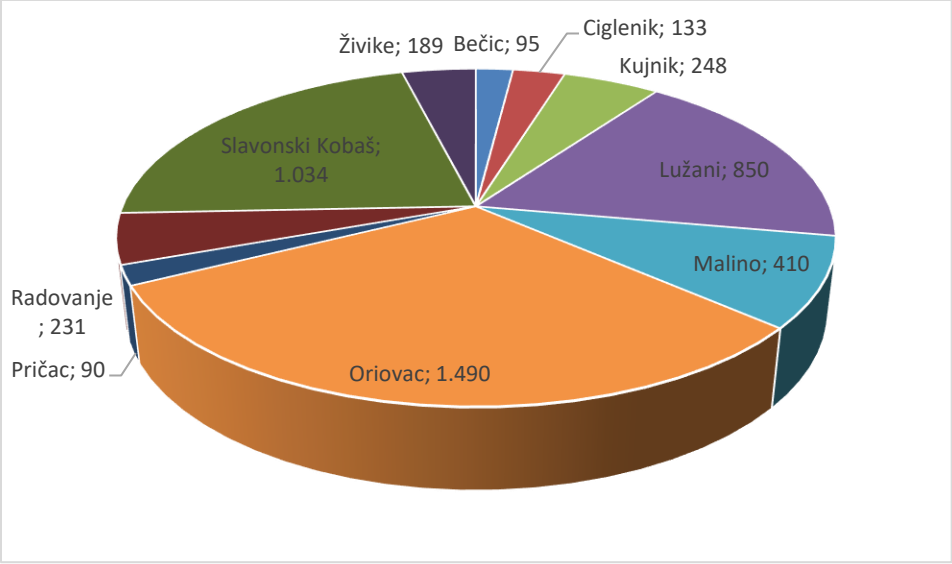

Izvor: SDZ, 2021. obrada autora

Grafikon: broj stanovnika na području po naseljima Nova Kapela, popis 2021.

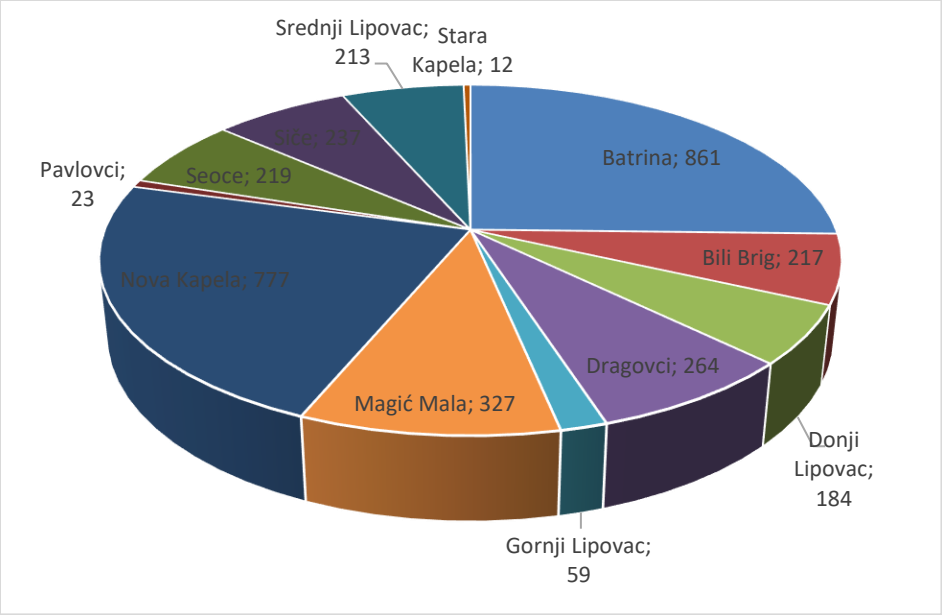

Izvor: SDZ, 2021. obrada autora

Grafikon: broj stanovnika na području po naseljima Brodski Stupnik, popis 2021.

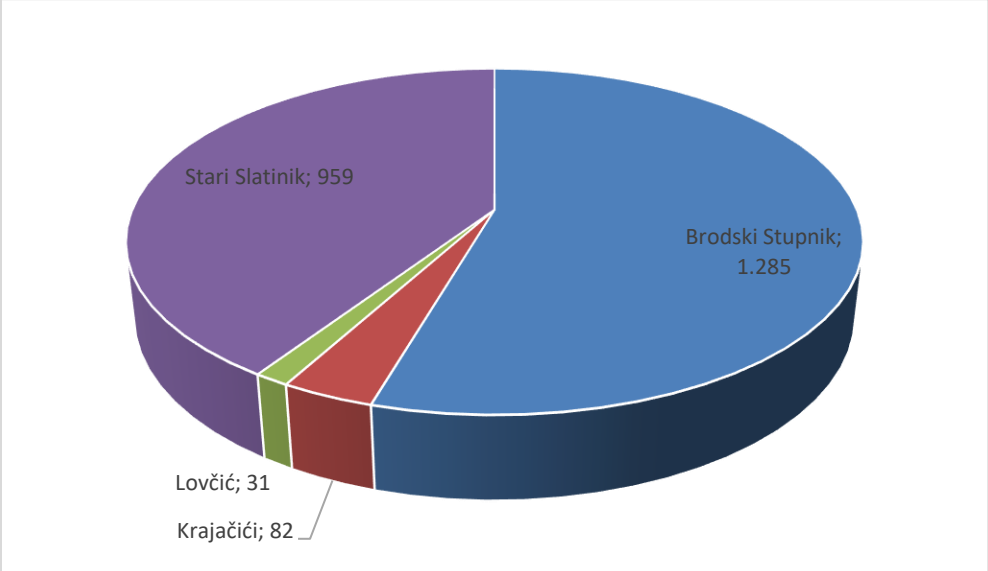

Izvor: SDZ, 2021. obrada autora

Po spolu, nešto je veći udio ženskog stanovništva na području koje pokriva Turistička zajednica Meridiana Slavonica – muškaraca je 5.135, odnosno 48.81%, dok je žena 5.385, odnosno 51,19%, što je udio koji približno odgovara prosjeku i na razini cijele Republike Hrvatske.

Grafikon: Stanovnici na području TZ Meridiana Slavonica ~~MS~~ po spolu

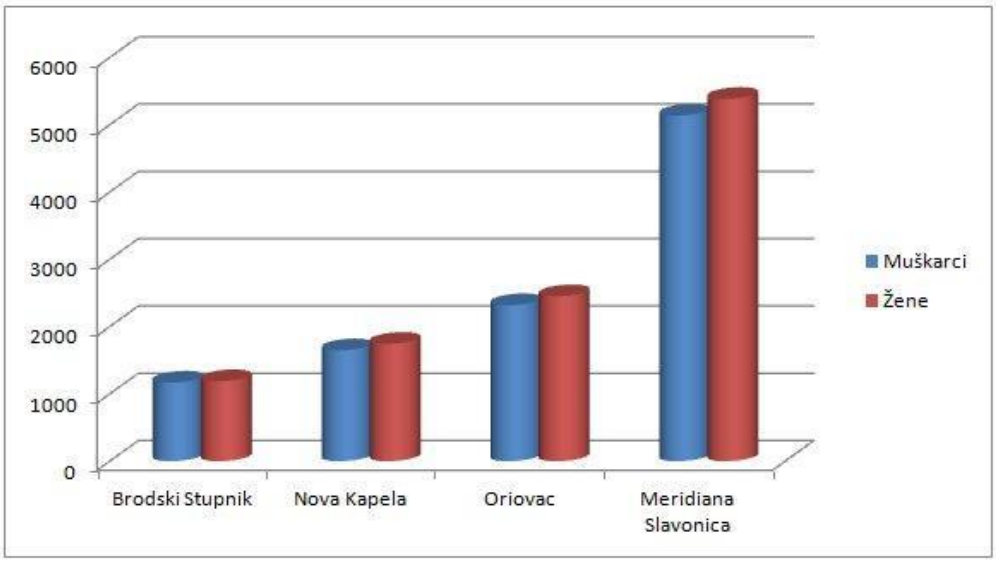

(*izvor: DZS*)

Dobar dio slavonskih županija, osim depopulacije, prati i trend starenja stanovništva, smanjivanje udjela djece te rast udjela starijih od 65 godina, što izravno utječe i na udio radno sposobnog stanovništva. U općini Brodski Stupnik od 2.357 stanovnika, osoba starih do 19 godina prema lanjskom popisu bilo je 448 (što je 19% stanovništva), osoba u dobi od 20 do 64 godine 1.401 (59.44%), a starih 65 godina i više 508 (21.55%). U općini Nova Kapela gdje je lani živjelo 3.393 stanovnika, mladih ljudi do 19 godina bilo je 656 (19.3%), punoljetnih do 64 godine starosti 1.870 (55.11%), a starih 65 i više godina 867 (25.55%). U općini Oriovac od 4.770 stanovnika, osoba do 19 godina starosti bilo je 967 (20,27%), osoba u dobi od 20 do 64 godine bilo je 2.687 (56.33%), a starih 65 godina i više 1116 (23.40%).

Grafikon: Udio stanovništva po dobi (*izvor DZS*)

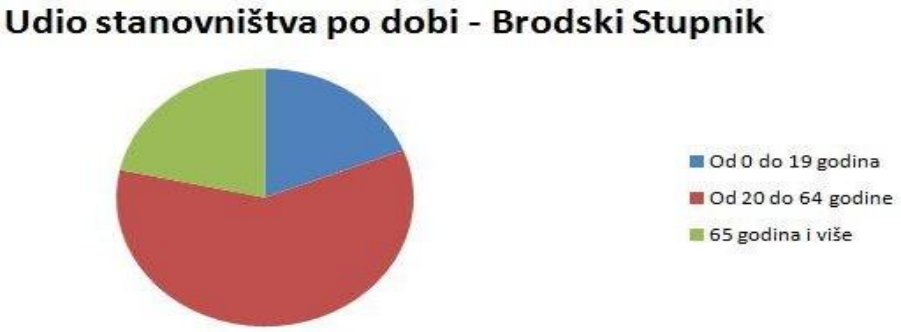

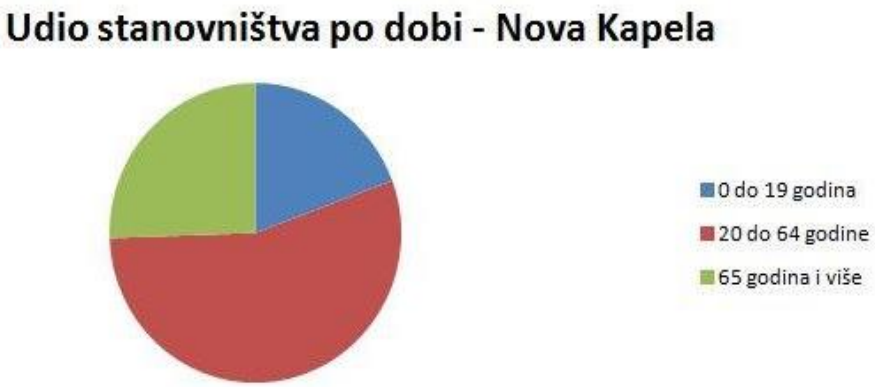

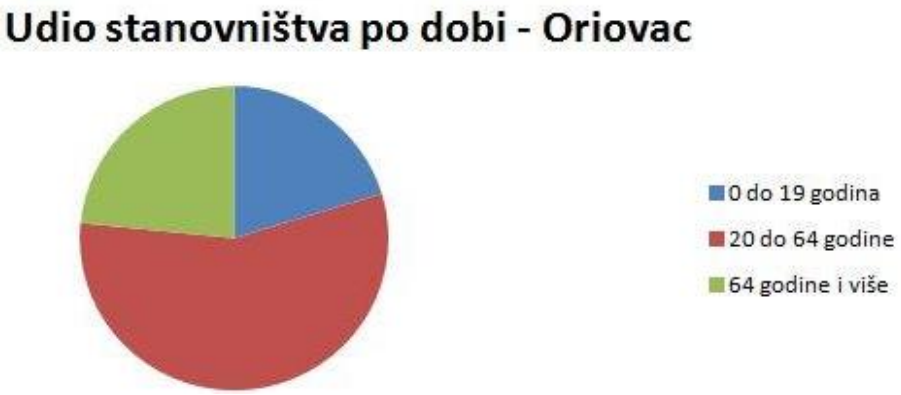

Prema popisu iz 2021. godine na području triju općina iz sastava Turističke zajednica Meridiana Slavonica nalazi se sveukupno 5.230 objekata za stalno stanovanje, od čega približno jednako u općinama Nova Kapela i Oriovac i nešto manje u općini Brodski Stupnik. Broj kućanstava prema ovom popisu iznosio je 3.787. Kao i u slučaju sa stanovništvom, u razdoblju između dvaju popisa dolazi i do značajnog pada broja kućanstava. Prema popisu iz 2011. godine na području općina Brodski Stupnik, Nova Kapela i Oriovac bila su sveukupno 4.242 kućanstva u 26 naselja, da bi se do 2021. njihov broj smanjio na 3.787, što je pad od 10.73%. Ovakav trend prisutan je i u širem

okruženju u Brodsko-posavskoj, ali i u ostalim susjednim županijama, kao i u cijeloj Slavoniji, Baranji i Srijemu.

Tablica: Popis kućanstava i objekata za stalno stanovanje 2021. (*izvor: DZS*)

	Kućanstva	Stambene jedinice	Privatna kućanstva	Objekti za stalno stanovanje
Brodski Stupnik	828	827	1189	1160
Nova Kapela	1247	1244	2028	1985
Oriovac	1712	1710	2402	1985
TZ Meridiana Slavonica UKUPNO	3787	3781	5619	5230

Riječ je o ključnim faktorima pri razvijanju i održavanju turističke ponude na ovom području, radnoj snazi koja bi iznijela potreban dio posla, kao i o kućanstvima kroz koja bi moguće bio plasiran dio turističke ponude. Ostaje se nadati ublažavanju pa možda čak i okretanju ovih negativnih trendova u čemu bi moglo pomoći, između ostalog, i razvijanje održive turističke ponude.

Grafikon: Broj kućanstava 2011. i 2021. godine

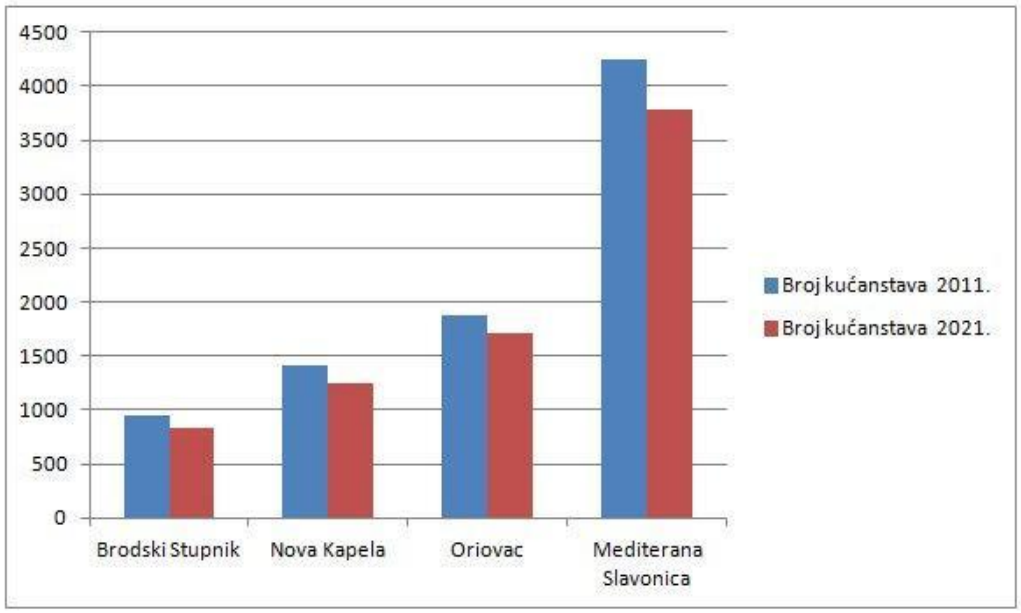

2.5. Prirodna baština – Natura 2000

Na području općina Brodski Stupnik, Nova Kapela i Oriovac nalazi se dobar dio Jelas polja, zaštićenog na nacionalnoj razini u kategoriji Značajnog krajobraza. Dio je europske ekološke mreže NATURA 2000, sa šifrom HR1000005, zaštićeno prema Direktivi o staništima i Direktivi o vrstama. Jelas polje je veliko nizinsko područje između Save i Dilj gore te obuhvaća kompleks ribnjaka, vlažne pašnjake i močvare uz rijeku Savu te područje aluvijalnih hrastovih šuma (Mrsunjski lug). Ovo područje jedno je od najvrjednijih ornitoloških područja Republike Hrvatske za uzgoj (35 vrsta gnjezdarica), migracije te zimovanje ptica močvarica. U njemu boravi više od 20.000 migratornih ptica močvarica iz 193 različite ugrožene i zaštićene vrste. U Jelas ribnjacima gnijezdi se oko 5% europske populacije žličarki i 1% europske populacije žute čaplje. Ovo je visoko vrijedno stanište na koje intenzivna poljoprivreda može imati negativan utjecaj. Iz tog razloga potrebno je jačati svijest javnosti o očuvanju i održivom gospodarenju ovim staništem.

U okviru zaštićenog područja Jelas polja nalaze se dodatna dva NATURA 2000 područja zaštićena kao SCI/POVS3 zone, to su Vlakanac–Radinje (HR2001379, veličine 2922,93 ha) te Pričac–Lužani (HR2001288, veličine 196,95 ha). Vlakanac-Radinje sadrži kompleks poplavnih šuma hrasta lužnjaka i poplavnih šuma lužnjaka, crne johe i poljskog jasena – različite dobne strukture. Ovaj šumski kompleks povremeno poplavljuju vode rijeke Save te nanose i plutajuću vegetaciju. Područje Pričac-Lužani prostor je vlažnih nizinskih travnjaka uz poplavne nasipe rijeke Save i ima složenu strukturu morfogenetskih tipova reljefa koji su rezultat dinamičnih geotektonskih odnosa i hidrogeoloških uvjeta, klime i antropogenih utjecaja.

Vodena površina ribnjaka Jelas posebnog je ornitološkog značaja. U kategoriji posebni ornitološki rezervat (POR) su njegovi dijelovi, tabla 21 površine 104 ha i br. 2 dio površine 21 ha, koje su stavljene pod posebnu zaštitu odlukom Skupštine Brodsko-posavske županije od 15. lipnja 1995. godine.

Slika: Dijelovi općina Brodski Stupnik, Nova Kapela i Oriovac pod Naturom 2000 (izvor DGU)

Slika: Dijelovi općina Brodski Stupnik, Nova Kapela i Oriovac pod Naturom 2000 (izvor CISCO)

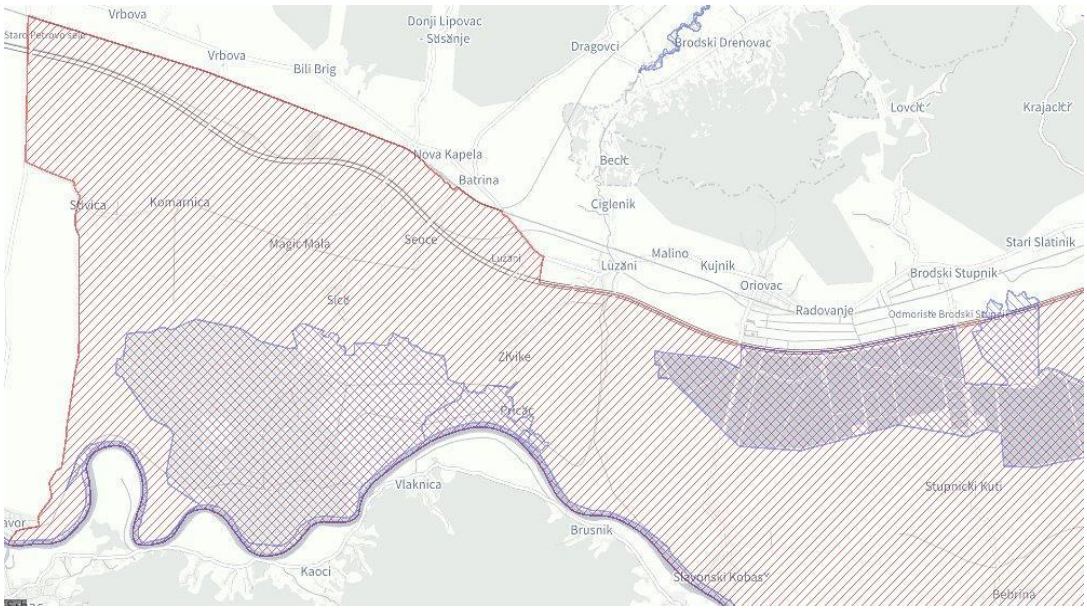

2.6. Kulturna baština

Na području općina u sastavu TZ Meridiana Slavonica više je arheoloških nalazišta i sakralnih objekata u vrlo dobrom stanju očuvanosti i kao takvi predstavljaju atraktivan kulturno-turistički sadržaj. Šest objekata čuva i visokovrijedne zbirke sakralne baštine koje nisu dovoljno poznate javnosti.

Iznimnu prepoznatljivost područja TZ predstavlja i očuvana tradicijska drvena i ciglena arhitektura, povijesne cjeline tradicijske gradnje i načina života te etnološka baština.

Uz tradicijsku arhitekturu vrijedne su etno zbirke koje se nalaze u vlasništvu pojedinih obitelji (npr. zavičajna zbirka Stari Slatinik) koje nažalost nisu relevantno valorizirane te otvorene za javnost. Tako je upravo tradicijska baština bila temelj za razvoj jednog od najpoznatijih etno-sela u Hrvatskoj – Stara Kapela, jedinstvenog turističkog odredišta na području Slavonije koje njeguje tradicionalnu slavonsku arhitekturu, kulturne vrijednosti i običaje te gdje završava cesta i nestaje mobilni signal. Kuće i gospodarske zgrade ukrašene su u duhu lokalnog kraja te su oko sela uređene staze za hodanje i bicikliranje.

Posebnost ovog kraja je i jedinstveni govor sela Siče na području Nove Kapele koji je zaštićen u kategoriji nematerijalne nacionalne baštine kao jedan od najarhaičnijih posavskih idioma, i to fonološki, prozodijski, morfološki i leksički. Sičanski govor pripada posavskom staroštokavskom govoru koji zajedno s podravskim govorima čini tzv. slavonski staroštokavski dijalekt. Sičanski je govor, kao i govor Magić Male, prežitak starih štokavskih posavskih govora koji su se govorili u kajkavskom susjedstvu. Siče i susjedna Magić Mala pokazuju govorne specifičnosti kao što su čuvanje dočetnog –l (učil, čul, posal itd.), arhaična hrvatska akcentuacija, uz kratki naglasak imaju i poludugi aloton, praslavenska glagolska akcentuacija i drugo.

Promocija i održivo korištenje kulturno-povijesne baštine predstavlja potencijal u razvoju kulturnog, vjerskog i eko-etno turizma na području Turističke zajednice Meridiana Slavonica.

Tablica: Zaštićena nepokretna kulturna dobra:

	Zaštićena kulturna dobra					
Općina	Arheologija	Sakralne građevine	Memorijalne građevine	Govori	Urbana oprema	Stambeno-gospodarske građevine
Brodski Stupnik	-Arheološko nalazište "Mrsunjski Lug" -Arheološko nalazište "Krči"	-Crkva sv. Martina				
Nova Kapela	-Arheološko nalazište Ravnjaš	-Crkva Blažene Djevice Marije -Crkva sv. Luke	-Grobljanska kapela Svih Svetih-mauzolej Aleksandra Seitza	-Govor posavskoga sela Siče		
Oriovac	-Arheološko nalazište "Ulica braće Radića" -Arheološko nalazište "Kremenice - Brežani"	-Crkva sv. Emerika -Crkva Blažene Djevice Marije -Crkva sv. Ivana Krstitelja			-Turska česma	-Kuća Ćosić s okućnicom u Slavonskom Kobašu

Izvor: Registar kulturnih dobara RH, 2021., obrada autora

- Crkva sv. Luke (reg. broj Z-1299), sakralna građevina iz 1275.; Srednji Lipovac.

Prema povijesnim izvorima, crkva sv. Luke spominje se već 1275. godine, a po stilskim karakteristikama najstariji, izvorni dio je ranogotički. Crkva je tlocrtno jednobrodna građevina s pravokutnim svetištem te rizalitno istaknutim decentnim zvonikom na glavnom pročelju. Glavno

pročelje u prizemlju rastvoreno je lučno zaključenim portalom, dok su bočna pročelja rastvorena pravokutnim prozorskim otvorima. Crkva je građena opekom i klesanim kamenom. Trijumfalni luk dijeli svetište od broda crkve. Na bočnim špaletama zidne niše svetišta očuvan je i konzerviran izvorni ranogotički oslik koji prikazuje sv. Luku i sv. Pavla**.**

- Arheološko nalazište Ravnjaš (reg broj Z-3877), datirano u razdoblje 54. st. p.n.e. - 39. st. p.n.e; Nova Kapela

Nalazi se oko 2,5 km sjeverozapadno od Nove Kapele. Prikupljenim površinskim nalazima te arheološkim istraživanjima koja se obavljaju od 2006. godine utvrđeno je da je riječ o većem nalazištu iz razdoblja sopotske kulture s očuvanim kulturnim slojem ispod humusa te jamsko–zemuničnim i nadzemnim objektima ukopanima u zdravicu. Pronađene su također i veće količine pokretne arheološke građe koja pripada nositeljima sopotske kulture**.**

- Grobljanska kapela Svih Svetih - mauzolej Aleksandra Seitza (reg. broj Z-5667), 1889. godina; Nova Kapela

Grobljanska kapela Svih Svetih **–** mauzolej Aleksandra Seitza nalazi se na župnom groblju u Novoj Kapeli. Sakralna građevina podignuta je 1889. godine od strane velikog dobrotvora novokapelačke župne crkve, trgovca Aleksandra Seitza. Historicistička kapela s grobnicom obitelji Seitz izgrađena je u duhu neogotike druge polovice 19. stoljeća**.**

- Crkva Blažene Djevice Marije (reg. broj Z-1288); 18. st.; Nova Kapela

Jednobrodna građevina polukružnog svetišta s pravokutnom sakristijom na zapadnoj strani, ograđena je zidom s četiri uglovne kapele na ogradi. Građena je u 18. stoljeću. Glavno pročelje vertikalno je raščlanjeno pilastrima. U svakom polju sa strane smještene su duboke niše s plastikom, a u centralnoj zoni smješten je prozor polukružnog završetka. Bočna pročelja rastvorena su lučno zaključenim prozorskim otvorima. Unutrašnjost crkve ima svod izveden u obliku čeških kapa. Crkva je opremljena kasnobaroknim inventarom**.**

- Arheološko nalazište "Ulica braće Radića" (reg. broj Z-1711), 14. st. p.n.e. - 11. st. p.n.e.; Oriovac

Nekropola iz kasnog brončanog doba s paljevinskim ukopom prema nalazima datira približno od 1300. do 1050. godine prije naše ere. U grobnim jamama pronađene su posude – urne ispod

kojih su spaljene kosti, bez grobnih priloga. Pripada razdoblju kasnog brončanog doba – grupi Gređani**.**

- Turska česma (reg. broj Z-1290); 19. st. n.e.; Oriovac

Turska česma je zidana u obliku kule na četvrtastoj bazi, nakošenih zidova, s kruništem na vrhu. Prema istoku i zapadu okrenuti su izljevi s ovalnim koritima. Izljevi su uokvireni plitko usječenim nišama, koje su završene lomljenim šiljatim lukom. S južne strane je identična niša bez izljeva, a sa sjevera je ulaz u prostoriju u kojoj je razvod vodovodne instalacije. Stijene su dekorativno podijeljene fugama tako da imitiraju zid od kamena, a ispod kruništa je dekorativni kordon.

- Crkva sv. Emerika (reg. broj Z-1289); 1815. g. n.e.; Oriovac

Jednobrodna građevina s poligonalnom apsidom, katnom sakristijom uz zapadnu stranu svetišta i zvonikom ukomponiranim u glavno pročelje. Građena je opekom, pokrivena dvostrešnim krovom i biber crijepom. Sakristija je pokrivena limom. Lađa i svetište zasvođeni su baldahinskim svodom. Crkva je građena 1815. godine i nosi sve odlike kasnog baroka koji se osobito očituje u tlocrtu. U obradi pročelja vidljivi su klasicistički elementi.

- Crkva Blažene Djevice Marije (reg. broj Z-1280); 15. st. n.e.; Slavonski Kobaš

Crkva na utoku rijeke Orljave u Savu ostatak je svetišta veće gotičke crkve s potpornjacima koja je izvorno najvjerojatnije dio cistercitskog ili franjevačkog samostana. Trijumfalni luk zapadnog pročelja pred kojim je 1702. godine dodano predvorje sugerira da je crkva bila dvobrodna. Toranj crkve na sjevernom pročelju zidan opekom pokriva piramidalna kapa. Druga pročelja rastvorena su prozorima u skošenim nišama. Iz doba gotike sačuvana je šiljata kustodija te nedavno otkrivena sedilija.

- Arheološko nalazište "Kremenice-Brežani" (reg. broj Z-1716); 54. st. p.n.e. - 39. st. p.n.e.; Slavonski Kobaš

Nalazište je smješteno zapadno od Slavonskog Kobaša, u blizini ušća Orljave u Savu, uz mjesno groblje i srednjovjekovnu crkvu sv. Marije. Analiza otkrivenog materijala (keramike, kućnog ljepa, glinenih utega i kamenih artefakata) pokazala je da se ovdje radi o nalazištu sopotske kulture**,** tj. sopotskog naselja čiji su se stanovnici bavili lovom, ribolovom i poljoprivredom.

- Crkva sv. Ivana Krstitelja (reg. broj Z-1682); 1780. g.; Slavonski Kobaš

Kasnobarokna-klasicistička građevina sa zabatnim zvonikom, izgrađena 1780. godine. Ograđena je cinktorom. Suženo svetište polukružno je zaključeno, a s južne strane prigrađena je katna sakristija. Kapa zvonika ima lukovicu s lanternom. Fasadni plašt rastvoren je lučno zaključenim prozorskim otvorima i podijeljen je pilastrima koji nose lomljeni grednik s bogato profiliranim potkrovnim vijencem. Atika ima okulus, a zvonik u visini lože za zvona ima dekor sličan fasadnom plaštu. Iznad broda su dva, a iznad svetišta jedan travej. Svodovi su u obliku češke kape, a iznad apside je polukalota. Osnovni materijali od kojih je crkva građena su cigla i drvena građa.

- Kuća Ćosić s okućnicom u Slavonskom Kobašu (reg. broj P-6224); druga polovica 19. stoljeća

Kuća Ćosić s okućnicom u Slavonskom Kobašu rodna je kuća akademskog slikara Zdravka Ćosića (1941.-2006.) na obiteljskom imanju. Tradicijska je stambena zgrada uz koju su smještene gospodarske zgrade, slikarev atelje, drveni štagalj i magacin, podignuti tijekom druge polovice 19. stoljeća. Pročelje zgrade izvedeno je s decentnim dekorom u duhu oblikovanja historicizma, rastvoreno s četiri prozorska otvora, naglašenih reljefno istaknutim okvirima. Zgrada je dekorirana lezenama te s dvije vertikalne, žbukane trake, imitacije ugaonih klesanaca na rubnim dijelovima pročelja. Ulaz je izveden u vidu istaknutog portala natkrivenog dvostrešnim krovom na dvorišnom krilu. Portal se ističe profinjenim oblikovanjem s profiliranim potkrovnim vijencem, malim zabatom s okulusom i rezbarenim ukrasima. Estetski dojam ulaza u kuću zaokružuje lučno izvedena metalna nadstrešnica, smještena iznad ulaznih stepenica, koja se oslanja na ukrasne metalne nosače, na krajevima dekorativno svinute. U produžetku, nastavljajući se na dvorišno krilo kuće, smješten je atelje u kojem su nastajale umjetničke slike Zdravka Ćosića, priznatog akademskog slikara, koji je na obiteljskom imanju proveo i životno–stvaralački vijek. Dubinom dvorišta smješten je stari štagalj od iznimne etnološke vrijednosti, gotovo u cijelosti izveden drvenom građom, sa sjenikom smještenim na katu. Cjelinu ruralne okućnice upotpunjuje velika uzdužna zgrada koja je korištena kao magacin, odnosno spremište. Kuća Zdravka Ćosića i njegov atelje kultno su mjesto, najpoznatija kobaška adresa na koju su slikari svraćali desetljećima i tom prigodom se upoznavali s biografskim podacima i značenjem Ćosića za slikarsku povijest brodskog likovnog kruga.

- Arheološko nalazište "Mrsunjski Lug" (reg. broj Z-1704); 10. st. n.e. - 13. st. n.e.; Brodski Stupnik

Srednjovjekovno slavensko gradište smješteno je istočno od Brodskog Stupnika, 15 km zračne linije zapadno od Slavonskog Broda. Tipično slavensko gradište barovitog tipa nepravilnog je kružnog oblika. Od arheoloških nalaza najbrojnija je srednjovjekovna gradišna keramika i pećnjaci rađeni na dasci bez lončarskog kola ili sa znakom na dnu. Prema arheološkom materijalu ovo gradište je datirano u razdoblje od 10. do 13. stoljeća.

- Arheološko nalazište "Krči" (reg. broj Z-4951); 14. st. p.n.e. - 12. st. p.n.e.; Stari Slatinik

Nalazište je smješteno kod Starog Slatinika oko 365. kilometra današnje autoceste Zagreb – Lipovac. Prilikom krčenja šume za izgradnju autoceste iskopan je grob iz kasnog brončanog doba. U grobu je bio spaljeni pokojnik u keramičkoj urni – žari, uz koju je kao grobni prilog nađen jedan keramički ćup. O postojanju nekropole na ovom mjestu govori i nalaz iz 1908. godine: brončana igla s makovom glavicom koja datira u kasno brončano doba – Broncu D. Pregledom terena pronađeni su na površini ulomci istovrsne keramike što ukazuje na postojanje naselja i nekropole iz kasnog brončanog doba. Nalazi keramike i brončane igle pripadaju tzv. Virovitičkoj grupi.

2.7. Civilno društvo

Civilno društvo jamac je građanskog aktivizma u modernim društvima, ali i odraz kulture i identiteta određenog kraja. Ova vrsta okupljanja lokalnog stanovništva na području općina Brodski Stupnik, Nova Kapela i Oriovac vrlo je izražena, pri čemu se krajem godine 2022. bilježi 138 aktivnih i jedna udruga u gašenju.

Broj udruga proporcionalan je broju stanovnika u jedinicama lokalne samouprave pa je tako u Općini Brodski Stupnik 27 aktivnih udruga, u Općini Nova Kapela 50 aktivnih udruga te su Općini Oriovac 61 aktivna i 1 udruga u gašenju.

Od područja kojima se bave prevladavaju kulturno-umjetničke, sportske i ribolovne udruge te lovačke i poljoprivredne udruge. Čuvanje tradicijske kulture ovoga kraja bavi se više kulturno-umjetničkih društava i pučkih pjevačkih skupina, eko-etno i druge udruge. Nogometne udruge dominiraju među sportskim civilnim organizacijama ovoga kraja, no registrirane su i udruge s područja rukometa, košarke, tae-kwon-doa, šaha i karatea, kao i više udruga koje okupljaju ribolovce. Više je udruga čiji se članovi bave lovom, kao i poljoprivrednih udruga. Dio građana

udružen je u organizacije koje se bave hranom, zdravljem, zatim u udruge koje okupljaju bivše branitelje, te druge.

U nastavku su specificirane udruge koje sudjeluju u kreiranju turističke ponude područja, što se u najvećoj mjeri odnosi na sudjelovanje u organizacijama brojnih gospodarskih (sajmovi, eno-gastro događanja i dr.), kulturno-umjetničkih (smotre folklora, čuvanje starih običaja i dr.), sportskih (memorijalni turniri, natjecanja i dr.) i drugih vrsta manifestacija.

Izuzetno važnu ulogu ima i Lokalna akcijska grupa Posavina, nositelj aktivnosti usmjerenih ka provedbi Programa ruralnog razvoja, a koja je također registrirana kao udruga.

Tablica: Udruge koje sudjeluju u kreiranju turističke ponude na području TZ Meridiana Slavonica

OPĆINA BRODSKI STUPNIK:			
r. br.	*naziv udruge*	*sjedište - naselje*	*aktivnosti / projekti koji imaju utjecaj na kreiranje turističke ponude*
1.	KUD "Zrinski"	Brodski Stupnik	Stupnička berba grožđa, Advent u Općini Brodski Stupnik
2.	Športsko društvo Brodski Stupnik-Stari Slatinik	Brodski Stupnik	Natjecanja diljem zemlje
3.	LAG Posavina	Brodski Stupnik	Ruralni razvoj općenito
4.	DVD Lovčić	Lovčić	Festival janjetine, Obilježavanje postavljanja stope sv. Martina
5.	Udruga "Spretne ruke"	Stari Slatinik	Izrada autohtonih suvenira, nastupi na sajmovima
6.	Udruga "Eko-etno" selo Lovčić	Lovčić	Obilježavanje postavljanja stope sv. Martina
7.	Pučka pjevačka skupina "Veseli Slatinčani"	Stari Slatinik	Staroslatiničko ljeto, Advent u Općini
8.	DVD Brodski Stupnik	Brodski Stupnik	Liga BOBSS, natjecanja, Advent u Općini
9.	NK "Svačić"	Stari Slatinik	Memorijalni turnir Neven i Mijo
10.	Udruga uzgajivača hrvatskog hladnokrvnjaka "Slavonac" iz Slavonskog Broda	Brodski Stupnik	Županijska izložba konja, Sajamska izložba u Novoj Kapeli, povorke jahača i zaprega, Advent u Općini
11.	Kinološka udruga "Posavac"	Stari Slatinik	Natjecanje pasa
12.	NK "Slavonac"	Brodski Stupnik	Turnir ulica, Dani Slavonca
13.	Pjevačka skupina "Drumarice"	Brodski Stupnik	Susret pjevačkih skupina "Drum drumila", Adventski doručak, Božićni koncert
14.	Udruga "Zavičajno društvo Stari Slatinik"	Stari Slatinik	Zavičajna zbirka
OPĆINA ORIOVAC:			
15.	Udruga vinogradara i voćara općine Oriovac	Oriovac	Oriovita

16.	Extreme klub Malino-Oriovac	Malino	Motocross i quadcross utrke
17.	KUD "Luka Ilić Oriovčanin"	Oriovac	Oriovačke žetvene svečanosti
18.	KUD "Matija Gubec"	Slavonski Kobaš	Smotra tamburaških sastava BPŽ, blagdan Velike Gospe na Kloštru
19.	KUD "Graničar"	Lužani	Godišnji koncert
20.	NK "Mladost"	Malino	Slavonska večer
22.	Kajak kanu klub "Oriolik"	Slavonski Kobaš	Nastupi na županijskim i državnim natjecanjima
23.	Lovačko društvo "Orljava"	Slavonski Kobaš	Lovne akcije
24.	NK "Oriolik"	Oriovac	Nastupi u 3. Hrvatskoj nogometnoj ligi
25.	Škola nogometa "Oriovac"	Oriovac	Ljetni kup
26.	DVD Oriovac	Oriovac	Advent u Oriovcu
27.	DVD Lužani	Lužani	Natjecanja mladih vatrogasaca
28.	DVD Slavonski Kobaš	Slavonski Kobaš	Liga BOBSS
OPĆINA NOVA KAPELA:			
29.	Udruga "Moje Selo"	Dragovci	Kestenijada
30.	Športsko ribolovna udruga "Vlakanac"	Magić Mala	Ribolovne akcije
31.	Lovačka udruga "Fazan"	Siče	Lovne akcije
32.	Udruga "Sve lipo"	Srednji Lipovac	Organizacija igrokaza i predstava
33.	KUD "Šokadija"	Batrina	Gastro večeri u Batrini
34.	NK "Slavonac"	Nova Kapela	Memorijalni turnir, međužupanijska natjecanja
35.	Udruga "Eko etno" selo Stara Kapela	Stara Kapela	Smještajni kapaciteti
36.	NK "Batrina"	Batrina	Gastro večeri u Batrini
37.	Sveti Florijan Udruga za ruralni razvoj	Magić Mala	Fišijada
38.	KUD "Radinje"	Siče	Folklorni nastupi diljem Hrvatske
39.	Udruga "Dubovac"	Bili Brig	Blagdan Male Gospe, malonogometni turnir
41.	Škola nogometa "Batrina"	Batrina	Međunarodni nogometni turnir
42.	DVD Seoce	Seoce	Natjecanja
43.	Udruga za održivi razvoj sela "Šor"	Stara Kapela	Manifestacije očuvanja tradicije i baštine
44.	DVD Bili Brig	Bili Brig	Natjecanja
45.	Paintball klub FRIKOVI	Batrina	Paintball teren
46.	Športsko ribolovna udruga "Štuka"	Nova Kapela	Ribolovne akcije
47.	Lovačka udruga "Kuna"	Batrina	Lovne akcije
48.	NK "Graničar"	Magić Mala	Memorijalni malonogometni turnir
50.	DVD Magić Mala	Magić Mala	Natjecanja
51.	Lovačka udruga "Babja gora"	Nova Kapela	Lovne akcije

52.	DVD Nova Kapela-Batrina	Nova Kapela	Natjecanja
53.	Udruga "Sveti Antun"	Batrina	Advent u Batrini, Gastro večeri

Izvor: TZ Meridiana Slavonica, obrada autora

Udruge svoje aktivnosti u najvećoj mjeri financiraju pomoću potpora iz proračuna općina za redovan rad i potpora za provedbu određenih aktivnosti, odnosno projekata, ali i pomoću sredstava iz EU fondova.

3. TURIZAM - STANJE I TRENDOVI NA PODRUČJU TZ MERIDIANA SLAVONICA

3.1. Indeks turističke razvijenosti

Prema metodologiji izrade Studije 'Uspostava modela za izračun indeksa turističke razvijenosti jedinica lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj'[1] tri općine koje svojim djelokrugom obuhvaća TZ Meridiana Slavonica spadaju u III i IV skupinu, što je slučaj s velikom većinom JLS-a na području Slavonije i Baranje.

tablica: Indeks turističke razvijenosti područja TZ Meridiana Slavonica

OPĆINA	**Indeks turističke razvijenosti**				
	2021	2020	2019	2018	2017
Brodski Stupnik	14,87	12,97	14,58	13,69	10,13
Nova Kapela	5,35	4,39	5,70	5,74	5,16
Oriovac	11,22	11,25	10,78	13,03	10,91

Izvor: Institut za turizam, 2022.

Kategorije:
I - ITR veći ili jednak 30
II - ITR veći ili jednak 20 i manji od 30
III - ITR veći ili jednak 20 i manji od 20
IV - ITR veći od 0 i manji od 10
0 - ITR jednak 0

[1] https://www.iztzg.hr/hr/metodologija_itr/

3.2. Statistike i trendovi od 2016. do 2022.

Slika: dolasci i noćenja na području TZ Meridiana Slavonica u razdoblju 2016-2022**.**

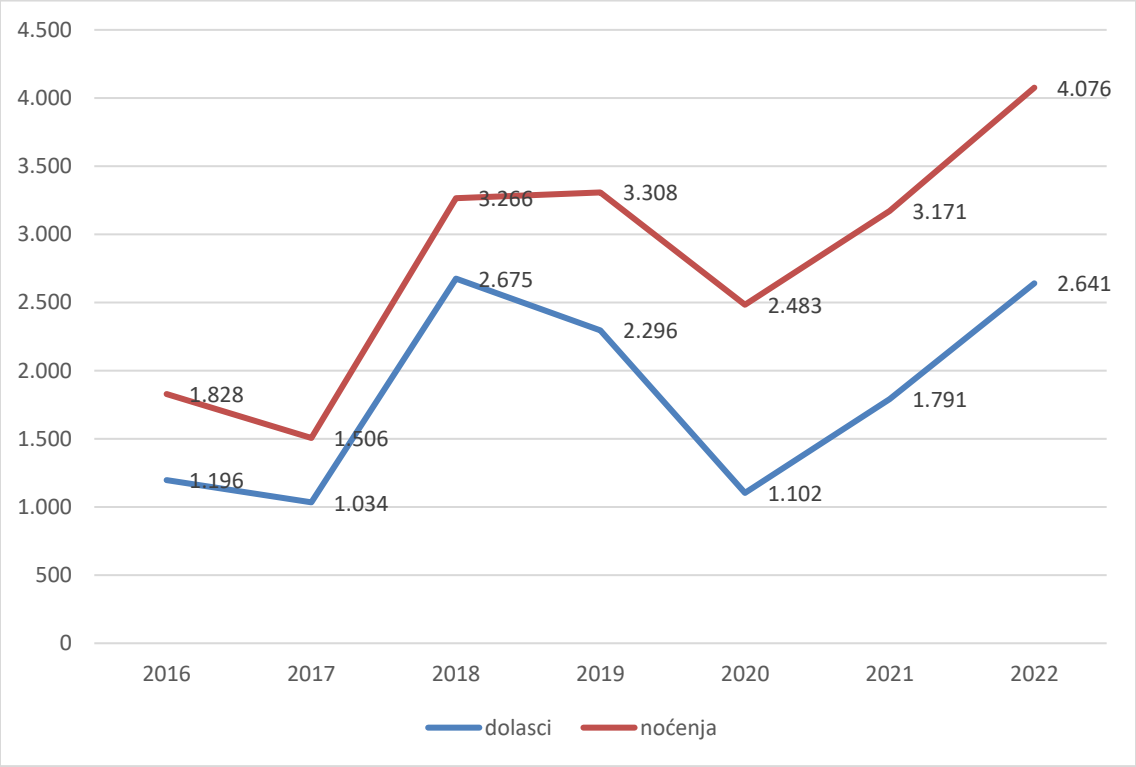

Izvor: e visitor, obrada autora

Statistika za posljednje dvije godine pokazuje izrazito rastući trend dolazaka i noćenja, kao i u pretpandemijskom razdoblju, što dokazuje da razvoj kontinentalnog turizma u ovom dijelu Hrvatske prati nacionalne i globalne trendove.

Slike: odnos dolazaka i noćenja stranih i domaćih turista

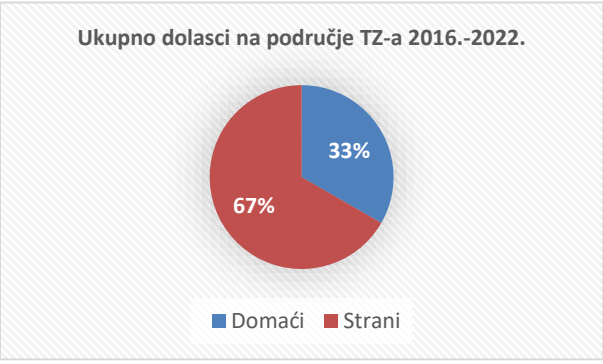

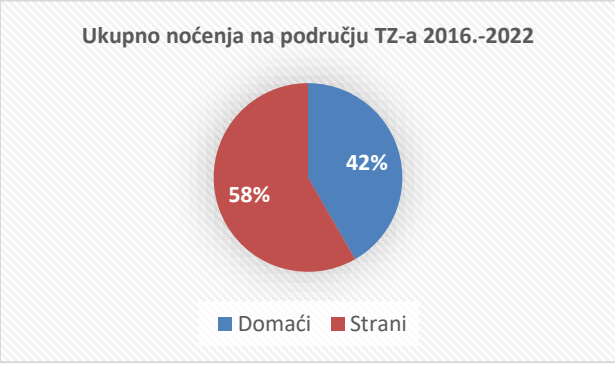

Izvor: e visitor, obrada autora

Slika: trajanje boravka turista na području TZ Meridiana Slavonica

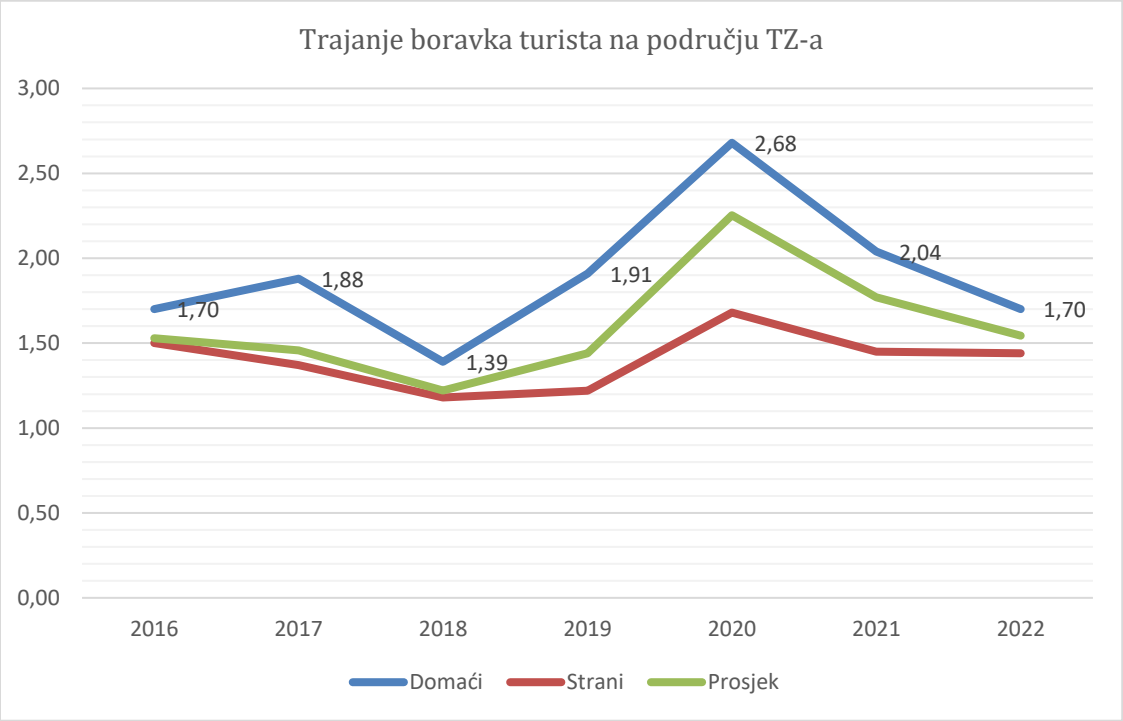

Izvor: e visitor, obrada autora

Ukoliko se promatra struktura dolazaka i noćenja po zemljama iz kojih dolaze turisti, primjetan je značajan rast udjela domaćih turista – 2016. godine domaći turisti činili su oko 20%, dok 2022. godine udio domaćih turista u strukturi dolazaka i noćenja je oko 50%, a 2020. godine taj udio iznosio je čak 75%.

3.3. Usluge smještaja i posluživanja hrane

Na području TZ Meridiana Slavonica ukupno je 13 pružatelja usluga smještaja koji raspolažu s ukupno 41 sobe i 94 kreveta. Od 13 pružatelja usluga devet ih ima i sjedište na ovom području, dok četiri poslovna subjekta imaju sjedišta izvan područja.

Za ovo područje je posebnost visok udio stranaca u strukturi noćenja što se može objasniti položajem hostela Ribarska kuća koji se nalazi na autocesti A3, stoga su turisti iz istočne i jugoistočne Europe koji su u proputovanju u ili iz zemalja EU značajno brojniji u strukturi noćenja nego je to slučaj s okruženjem.

Većina pružatelja usluga smještaja poslužuje i hranu i pića.

Tablica: smještajni kapaciteti na području TZ Meridiana Slavonica

R.BR.	Naziv pružatelja usluge	Broj soba	Br. kreveta	Adresa objekta
1.	Staklarević, Marija (Tunjina kuća, 3 sunca)	2	4	Stara Kapela 9, Stara Kapela
2.	Tucić, Mara (Tucina kuća, 3 sunca)	2	4	Stara Kapela 5, Stara Kapela
3.	Borozni, Josip (Stričev grunt, 3 sunca)	2	6	Stara Kapela 26, Stara Kapela
4.	Trnačić, Reza (Pavina kuća, 1 sunce)	2	4	Stara Kapela 32, Stara Kapela
5.	Babić, Tomislav (Croatia cottage, ***)	1	3	Vladimira Nazora 79H, Nova Kapela
6.	Hrvatske šume d.o.o. (Lovački dom)	5	13	Lovački dom, Radinje (kod Siča)
7.	Margetić, Franjo (Kuća za odmor Margetić, ***)	1	2	Živike 8B, Živike
8.	Beketić, Mirko (Sobe Bonaca, **)	3	6	Vladimira Nazora 61, Lužani
9.	Beketić, Gordana (Sobe Bonaca, **)	2	5	Vladimira Nazora 61, Lužani
10.	Konjević, Sanja (Villa Melani, 4 sunca)	1	2	Vinogradska cesta 56, Oriovac
11.	Maričić, Miroslav (Jana house, ****)	1	4	Augusta Cesarca 43, Oriovac
12.	Slavonija Stupnik j.d.o.o. (hostel Ribarska kuća)	4	15	Petra Zrinskog bb (autocesta)
13.	Galić d.o.o. (Hotel Stupnički dvori, ***)	15	26	Vinogradska cesta 65, Brodski Stupnik
	UKUPNO	41	94	

Izvor: TZ Meridiana Slavonica, obrada autora

Iako ovo područje raspolaže s više smještajnih kapaciteta nego područja drugih TZ-a u okruženju, primjetan je nedostatak objekata koji mogu smjestiti veće grupe turista (20, 30 i više osoba), što je posebno izraženo u razdobljima održavanja brojnih kulturno-umjetničkih, gospodarskih i sportskih manifestacija i događanja na ovom području kada na ovom području gostuju kulturno-umjetnička društva, sportski klubovi i članovi raznih drugih udruga koje su u prijateljskim odnosima sa lokalnim udrugama i redovito gostuju na lokalnim manifestacijama i drugim događanjima.

Što se tiče objekata prehrane, odnosno restorana, ukupno ih je devet na ovom području i svi rade kroz cijelu godinu puno radno vrijeme. Većina ih, osim objekata brze prehrane nudi autohtone specijalitete specifične za ovaj dio Slavonije.

Tablica: Restorani na području TZ Meridiana Slavonica

r.br.	naziv	naselje	općina	tip i vrsta ponude
1.	Ribarska kuća	Brodski Stupnik	Brodski Stupnik	Restoran na odmorištu. Jela od ribe i drugo (svi sljedovi)
2.	Stupnički dvori	Brodski Stupnik	Brodski Stupnik	Restoran u sklopu hotela. Lokalne namirnice, svjetska kuhinja (svi sljedovi)
3.	Bonsai	Stari Slatinik	Brodski Stupnik	Restoran. Roštilj, pizza, juhe itd. (svi sljedovi)
4.	Butcher's grill bar	Oriovac	Oriovac	Fast food
5.	Food bar Kum	Oriovac	Oriovac	Fast food
6.	Rustik	Oriovac	Oriovac	Rustikalna hrana, roštilj, pizza, burgeri, wok
7.	Kod Žutog	Oriovac	Oriovac	Fast food
8.	Bonaca	Lužani	Oriovac	Restoran. Roštilj, pizza, juhe itd. (svi sljedovi)
9.	El Gusto	Nova Kapela	Nova Kapela	Fast food

Izvor: TZ Meridiana Slavonica, obrada autora

Što se tiče ugostiteljskih objekata koji poslužuju samo pića, njih je desetak na ovom području, no nemaju značaj za turizam i orijentirani su uglavnom na lokalne goste. Svega dva ugostiteljska objekta imaju karakter noćnog kluba jer im je radno vrijeme do 4:00 te kao takvi doprinose kreiranju turističke ponude ovoga kraja. Upravo nedostatna ponuda zabavnih sadržaja za mlade ocjenjuje se kao ozbiljan nedostatak na ovom području.

3.4. Stavovi dionika u turizmu o razvoju turizma na području TZ Meridiana Slavonica

S obzirom na specifičnost destinacije – ruralno područje bez duge tradicije bavljenja turizmom te s obzirom na činjenicu da tek treba generirati značajniju turističku potražnju, izuzetno je važno potaknuti lokalno stanovništvo/poduzetnike i zainteresirati ih za sudjelovanje u turističkoj ponudi destinacije.

Kako bi se ispitali stavovi onih dionika koji su već uključeni u neki vid turističke ponude/aktivnosti ali i onih koji to tek planiraju, provedeno je primarno istraživanje o obliku online ankete kojem se

odazvalo 22 ispitanika, ali su tijekom fokus grupa**,** radionica te izravnih kontakata provedena i dodatna ispitivanja stavova dionika.

Očekivano, stavovi dionika prema razvoju turizma su pozitivni te je istaknuta važnost turizma**,** ali i naglašena potreba za boljom promocijom destinacije.

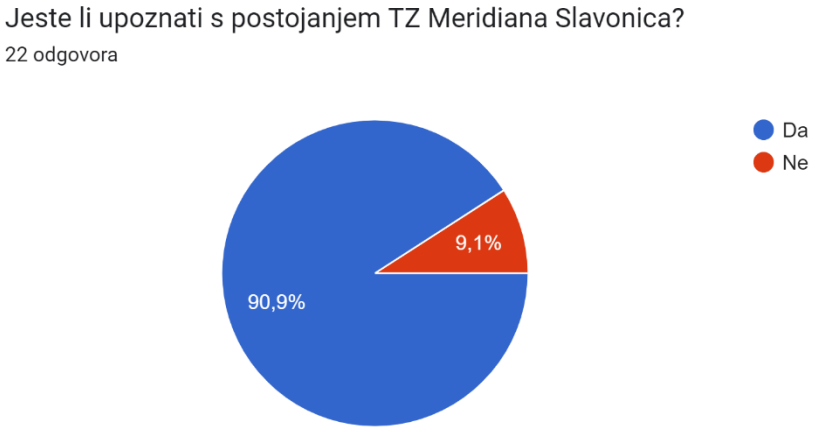

Putem kojih kanala turisti mogu saznati za vaše aktivnosti - usluge smještaja, hrane i pića, aktivnosti, manifestacije, autohtoni proizvodi i sl. (mogućnost više odgovora)?

22 odgovora

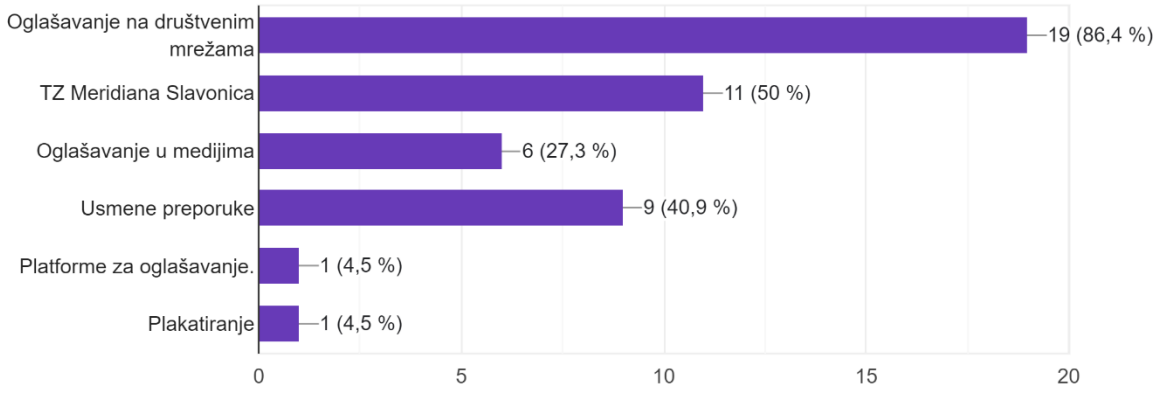

Kojim aktivnostima TZ Meridiana Slavonica može pomoći u razvoju vaše djelatnosti (mogućnost više odgovora)?

22 odgovora

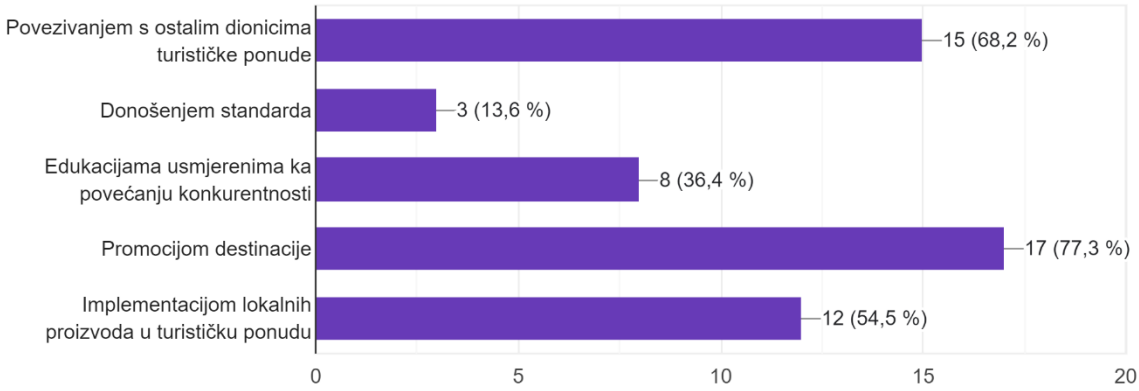

Kakav je vaš stav prema utjecaju turizma na lokalnu zajednicu?

22 odgovora

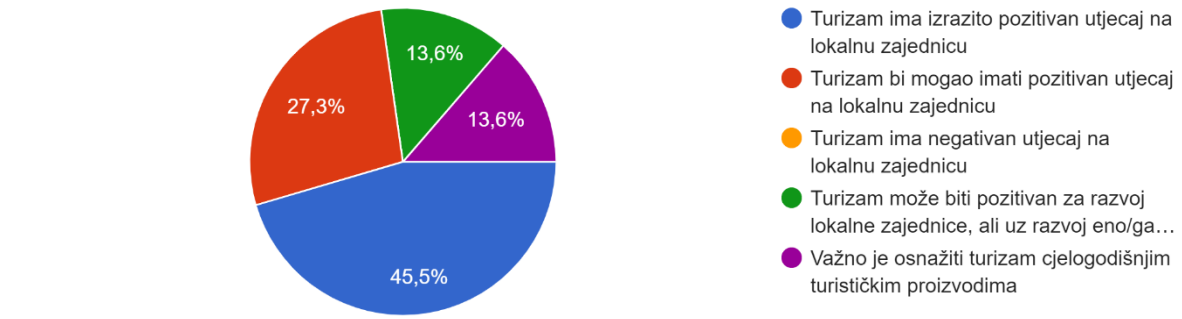

Koje selektivne oblike turizma bi trebalo razvijati u destinaciji (mogućnost više odgovora)?

22 odgovora

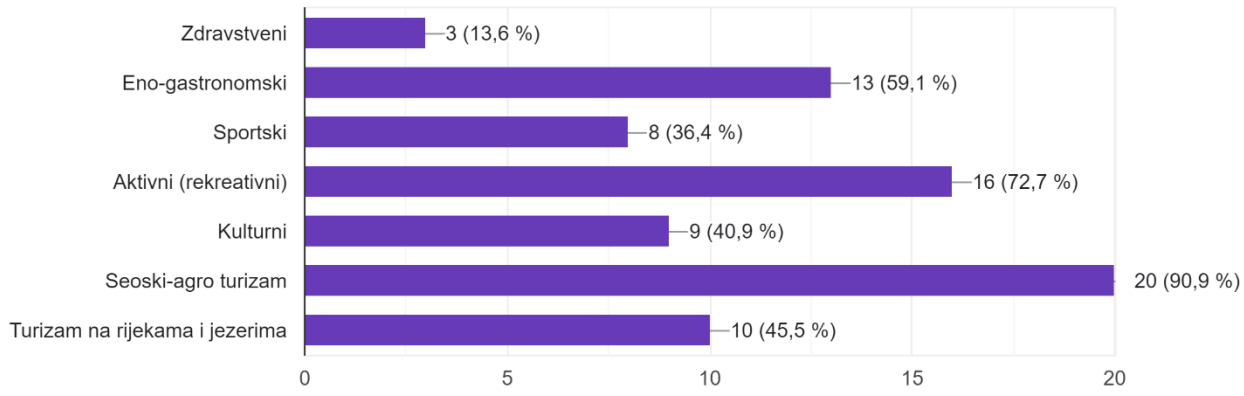

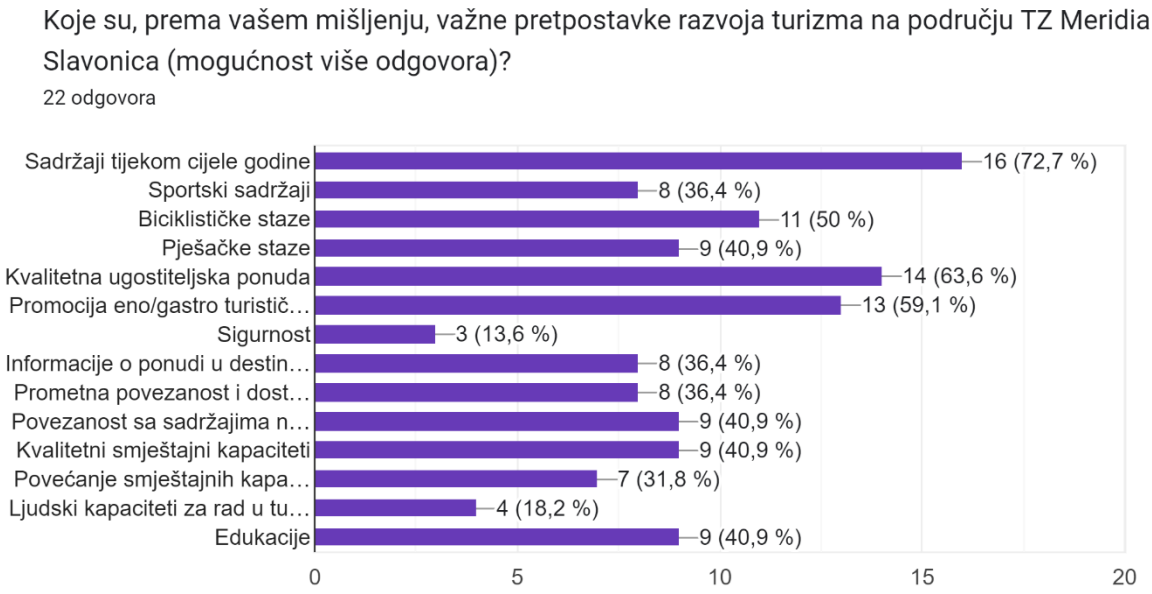

Izvor: online istraživanje o stavovima dionika u turizmu o razvoju turizma na području TZ Meridiana Slavonica

Rezultati provedenog istraživanja predstavljaju dobru polazišnu točku za razvoj turističke destinacije i turističkih proizvoda**,** ali i detektiraju tzv. slabe točke kao što su nedostatak radne snage u turizmu, nedostatak stručnih znanja i vještina, nedovoljna promocija destinacije i sl., koje je u budućem razdoblju potrebno ojačati.

3.5. Stavovi lokalnog stanovništva o razvoju turizma na području TZ Meridiana Slavonica

Pored samih dionika u turizmu, u turističkim destinacijama je i lokalno stanovništvo jako važna interesna skupina jer na temelju njegovog prihvaćanja ili odbijanja turističkog razvoja i stvaranja turističkog proizvoda (osobito onog temeljenog na baštini) ovisi i budućnost te uspješnost samog proizvoda.

Empirijska istraživanja pokazuju da je pozitivan stav stanovnika prema razvoju turizma jedan od ključnih elemenata njegove uspješnosti. Razvoj turizma zahtijeva, između ostalog, infrastrukturna ulaganja javnog sektora koja se financiraju iz poreznih obveza građana. Tamo gdje turizam nije podržan može se očekivati otpor stanovnika prema takvim ulaganjima. Istodobno, gostoljubivi

domaćini jedan su od ključnih čimbenika u formiranju cjelokupnog zadovoljstva turista. Pored toga, stanovnici u načelu mogu podržavati turizam, ali ne moraju nužno prihvatiti sve vrste turističkih aktivnosti, stoga je jednako važno planirati one vrste turističkog razvoja koje su u skladu sa željama građana. Razina zadovoljstva građana razvojem turizma jedan je i od osnovnih pokazatelja održivosti turizma na nekom području kojeg propisuje europski sustav pokazatelja održivog razvoja turizma (ETIS). Konačno, saznanja o tome kako stanovnici percipiraju turizam i njegove učinke, podržavaju li turistički razvoj te kako reagiraju na razne oblike turističke aktivnosti pridonose:

- razvoju turizma na načelu održivosti što podrazumijeva skrb o blagostanju stanovnika,
- učinkovitom vođenju turističke politike te
- osiguranju šire društvene podrške turističkom razvoju i unapređenju imidža turizma kao važne gospodarske grane.

Stanovništvo će biti zadovoljno turističkim razvojem ako mu isti osigurava kako sredstva za život tako i ugodan prostor, tj. ako mu se ne narušava kvaliteta života u turističkoj destinaciji. Tijekom izrade Strategije provedeno je primarno istraživanje (anketiranje) stavova stanovništva prema razvoju turizma na području TZ Meridiana Slavonica. Anketa je provedena online i obuhvaćen je uzorak od 109 stanovnika, što se smatra relevantnim s obzirom na ukupan broj stanovnika te objektivan interes. Rezultati ankete pokazali su da je veliki broj ispitanika upoznat s postojanjem TZ Meridiana Slavonica te da stanovništvo u većini podržava razvoj turizma i ima pozitivne stavove uz razumljive želje za planskim razvojem koji neće narušiti kvalitetu života**,** već je poboljšati za sve skupine stanovnika. U nastavku su navedeni neki od najznačajnijih pokazatelja, dok se cjeloviti rezultati ankete nalaze u prilogu.

Jeste li upoznati s postojanjem TZ Meridiana Slavonica?

109 odgovora

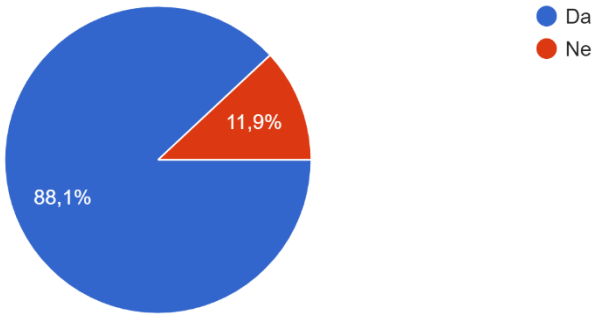

Kakav je vaš stav prema utjecaju turizma na lokalnu zajednicu?

109 odgovora

Molimo ocijenite sadašnje stanje ponude u destinacije (od 1 (jako loše) do 5 (izvrsno))

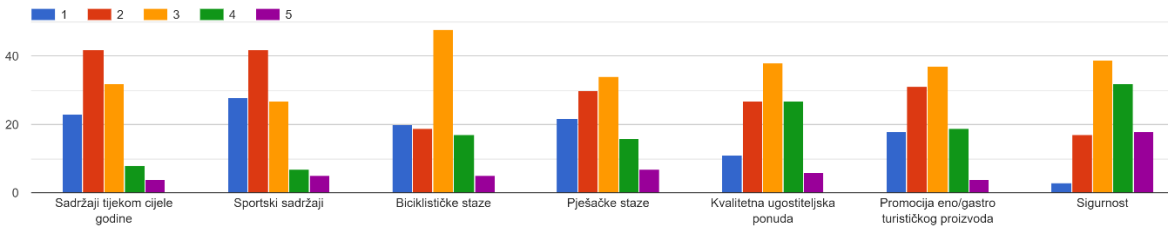

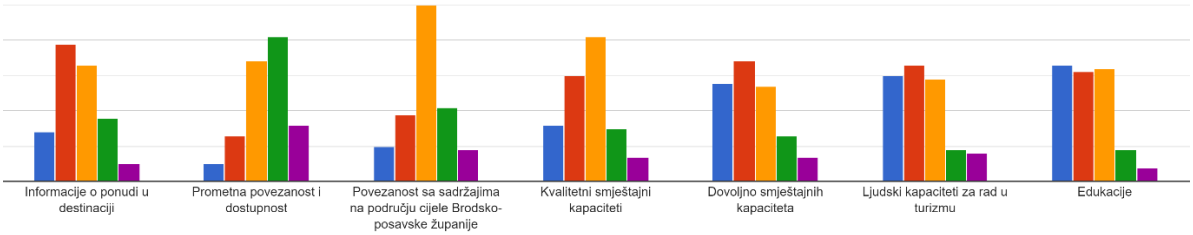

Koliko ste upoznati s turističkom ponudom u vašoj destinaciji?

109 odgovora

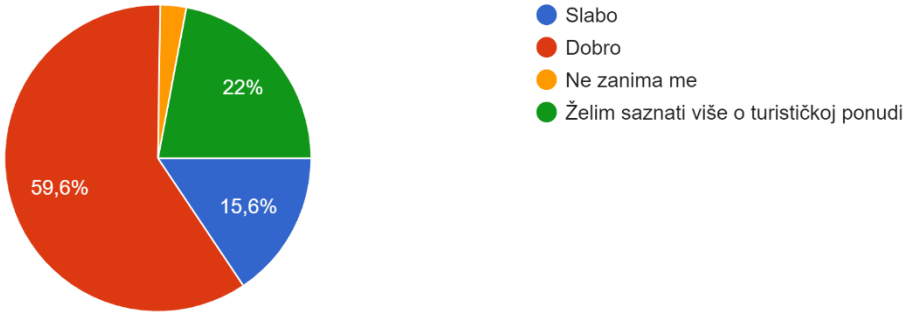

Smatrate li da je razvoj turizma u vašoj destinaciji važan?

109 odgovora

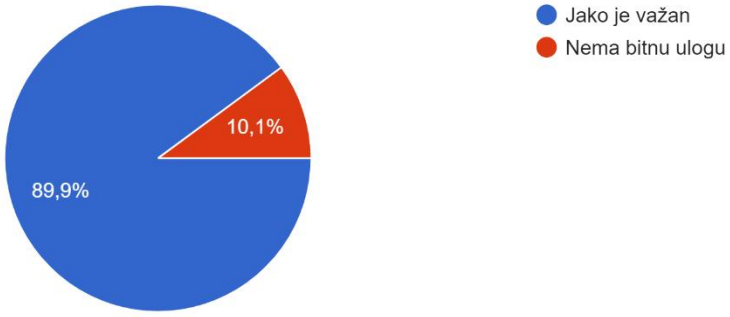

Želite li da se razvija cjelogodišnji turizam s atrakcijama koje će povećati broj gostiju?

109 odgovora

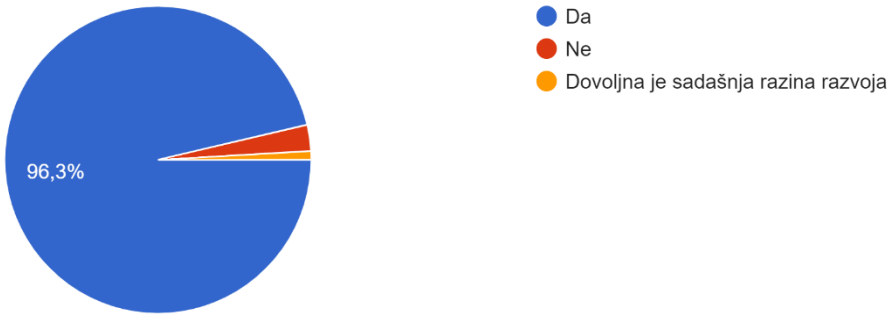

Koje selektivne oblike turizma bi trebalo razvijati u destinaciji (mogućnost više odgovora)?

109 odgovora

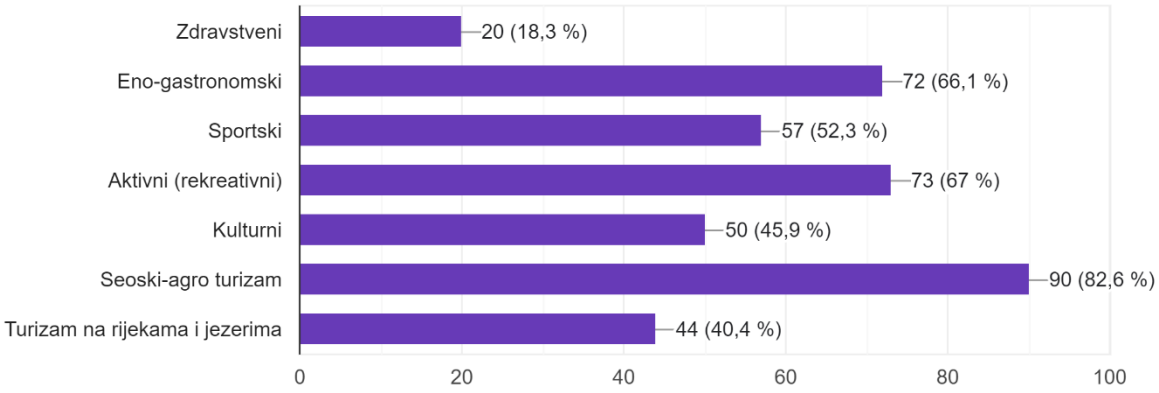

Ocijenite zadovoljstvo turističkom infrastrukturom u destinaciji (od 1 (iznimno loše) do 5 (izvrsno))

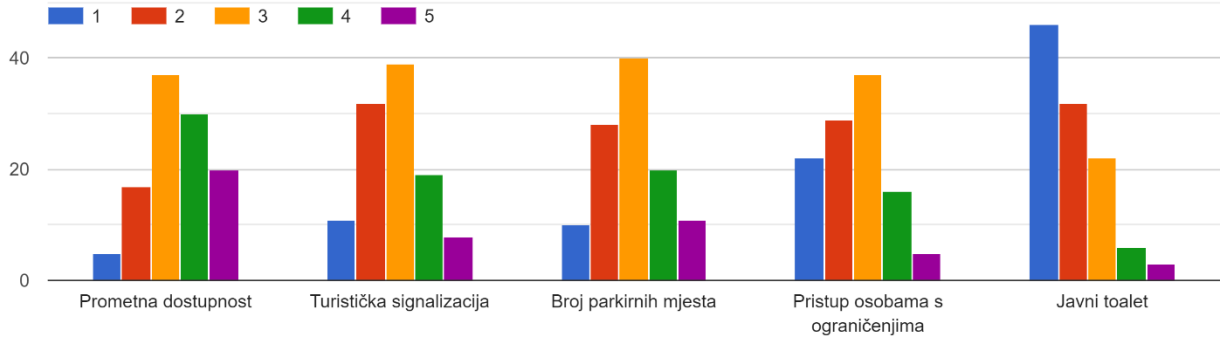

Izvor: online istraživanje o stavovima stanovnika o razvoju turizma na području TZ Meridiana Slavonica

Zaključno, iz ankete**,** ali i ostalih metoda istraživanja i analize koje su korištene u izrade ove Strategije, može se zaključiti da je dostignuta kritična točka interesa i potpore stanovnika razvoju turizma koju treba maksimalno iskoristiti te još snažnije uključiti stanovnike u sve aktivnosti planiranja i provedbe usmjerene ka razvoju turizma.

Interes stanovnika i njihova spremnost na uključivanje upravo su ključni za razvoj posebnih oblika turizma u kojima je turistima izuzetno važno povezati se s lokalnim stanovništvom i osjetiti uključenost u lokalni način života.

3.6. SWOT analiza

SWOT analiza (eng. Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats) predstavlja pregled glavnih snaga i nedostataka te prilika i prijetnja za razvoj turizma na području TZ Meridiana Slavonica. Temelji se na analizi sekundarnih podataka, radionicama i fokus grupama, pregledu tržišnih trendova te iskustvu istraživača. Snage i slabosti proizlaze iz unutrašnjih čimbenika dok su prilike i prijetnje rezultat vanjskih okolnosti.

Slika: SWOT analiza turizma na području TZ Meridiana Slavonica

SNAGE	SLABOSTI
- **Prirodna obilježja i atrakcije** - **Lokacija i prometna povezanost** - **Blizina stranih tržišta** - **Kulturno-povijesna baština** - **Tradicijska baština** - **Tradicionalna gostoljubivost** - **Sigurnost** - **Bogata gastro i eno ponuda**	- **Nedovoljna prepoznatljivost destinacije TZ** - **Nedostatak iskustva i vještina u bavljenju turizmom** - **Nedostatan broj i kvaliteta smještajnih kapaciteta** - **Nedostatak zabavnih i drugih sadržaja** - **Nedostatno korištenje lokalno proizvedenih eno-gastro proizvoda** - **Nedostatak radne snage** - **Nerazvijena komunalna infrastruktura u određenim dijelovima** - **Nedovoljan broj poduzetnika u turizmu**

	- **Nedostatna financijska sredstva TZ za promociju destinacije** - **Nedovoljno razvijena IT infrastruktura (brzi Internet)**
PRILIKE - **Rast potražnje za posebnim oblicima turizma** - **Povezivanje turizma s drugim gospodarskim granama** - **Rastuće domaće tržište** - **Nove investicije u turizmu** - **Nacionalne mjere i strateški programi za razvoj kontinentalnog turizma** - **EU fondovi** - **Digitalni nomadi (novi načini promocije)**	**PRIJETNJE** - **Degradacija okoliša** - **Klimatske promjene** - **Krize (pandemije, ratovi, nestabilnost globalnih tržišta inputa…)** - **Sve veća konkurencija** - **Iseljavanje stanovništva**

Kao jedna od glavnih prednosti lokacije može se istaknuti očuvanost prirode i prirodnih atrakcija te činjenica da ova destinacija još uvijek nije „otkrivena" u smislu posjećenosti i mjesta na turističkoj karti Slavonije i Baranje.

Dobra lokacija rezultat je blizine emitivnih tržišta Bosne i Hercegovine, Srbije i Mađarske te većih gradova kao što su Zagreb, Osijek i Slavonski Brod**,** ali i parkova prirode kao što su Papuk, Lonjsko polje, Kopački rit te brojnih zaštićenih prirodnih područja.

Dobroj prometnoj povezanosti pogoduje blizina dvije autoceste (A3 i A5) kao i zračne luke u Osijeku ali i blizina rijeke Save koja ima i plovni potencijal.

Bogata gastro i eno ponuda, pored prirodnih atrakcija, jedan su od glavnih motivatora dolaska u ovo područje bogato tradicijskom ponudom jela ali i poznato kao vinogradarski i vinarski kraj s nekoliko međunarodno poznatih vinarija.

Osjećaj sigurnosti i zaštite postao je iznimno značajan prilikom odabira destinacije, a područje TZ Meridiana Slavonica svoju relativnu izoliranost od turističkih tokova u ovom slučaju koristi kao komparativnu prednost.

Kad je riječ o slabostima, može se reći kako u ovom trenutku područje TZ Meridiana Slavonica još uvijek nije dovoljno prepoznato kao turistička destinacija što možemo pripisati nedostatku tradicije bavljenja turizmom te, posljedično, i nedostatku broja smještajnih jedinica i dodatnih sadržaja. Turističke atrakcije koje postoje na ovom području potrebno je tržišno valorizirati kroz inovativne turističke proizvode (osobito kulturno-povijesnu i tradicijsku baštinu).

Pored toga, nedovoljno je razvijena i destinacijska ponuda u cjelini koja bi povezivala sve proizvode i usluge u lanac vrijednosti. Iznimno je značajno povećati napore u informiranje i edukaciju postojećih i potencijalnih poduzetnika u turizmu, posebno u dijelu obiteljskog smještaja, ali i u ostalim dijelovima ponude kako bi se ponudio tematski zaokružen boravak u destinaciji temeljen na ključnim atrakcijama i turističkim proizvodima.

Također, relativno skromna financijska sredstva turističke zajednice nedostatna su za unaprjeđenje sustava promocije destinacije, a to je ključan preduvjet za pozicioniranje na turističkom tržištu.

S druge strane, brojne su prilike koje se mogu iskoristiti za razvoj turizma, a prije svega to je potencijal destinacije za razvoj posebnih oblika turizma koji mogu ponuditi jedinstvene turističke doživljaje za uske tržišne segmente koji imaju i veću platežnu moć (cikloturisti, ljubitelji ruralne i sakralne arhitekture, ljubitelji ptica, lovci i ribolovci i sl.). EU fondovi već se koriste za brojne projekte kako od strane lokalne samouprave tako i od strane poduzetnika u turizmu, te i u budućnosti predstavljaju priliku za razvoj, osobito za razvoj turističke infrastrukture u području kulturnog turizma i cikloturizma (obnova sakralnih i drugih kulturnih objekata, uređenje biciklističkih staza i prateće infrastrukture i sl.).

Posebno je važna mogućnost povezivanja turizma s ostalim gospodarskim sektorima, prvenstveno poljoprivredom.

Nedavno iskustvo s pandemijom COVID 19**,** ali i financijska kriza koja je već prisutna u čitavom svijetu, pokazuju nam važnost domaćeg emitivnog tržišta koje sve više „otkriva" domaće destinacije i valorizira upravo sigurnost, privatnost, mir, tišinu, sve ono što ova destinacija i nudi a takvi trendovi, uz očuvanu prirodu, predstavljaju dobru osnovu za održivi razvoj destinacije.

Što se tiče prijetnji koje bi mogle negativno utjecati na planirani turistički razvoj destinacije, one se prvenstveno odnose na nastavak negativnih trendova u kretanju broja stanovnika. Pri tome je osobito opasan trend iseljavanja mladih i čitavih obitelji, što za posljedicu ima i nedostatak radne snage**,** ali i nedostatak poduzetničke inicijative.

Posljednjih godina turizam se počeo snažnije razvijati u kontinentalnom dijelu Hrvatske te je povećana i prijetnja od konkurentskih destinacija.

S obzirom da destinacija TZ Meridiana Slavonica svoj razvoj velikim dijelom temelji na prirodnim atrakcijama, realnu prijetnju predstavljaju i klimatske promjene pa je potrebno uložiti dodatne napore u informiranje i edukaciju svih dionika u turizmu o načinu prilagodne klimatskim promjenama.

4. STRATEŠKI PRAVCI RAZVOJA TURIZMA NA PODRUČJU TZ MERIDIANA SLAVONICA

Turizam na području TZ Meridiana Slavonica trenutačno je u fazi oblikovanja pravca svog budućeg razvoja temeljenog na prirodnim i kulturnim preduvjetima u destinaciju koja nudi posebne oblike turizma i turističke proizvode namijenjene specifičnoj ciljanoj skupini, s naglaskom na autohtone i tradicijske elemente, kako u području arhitekture i baštine tako i u području gastronomije i enologije. Polazište razvoja je izgradnja turističke infrastrukture te informiranje i educiranje dionika u turizmu kako bi se valorizirale komparativne prednosti i destinacija pozicionirala na turističkoj mapi Hrvatske kao destinacija doživljaja „bijega od stresne svakodnevice".

Slika: Temeljne odrednice turističkog doživljaja

Izvor: samostalna izrada autora prema Vranešević (2016).

Nekada turisti nisu bili osobito zainteresirani za autohtonu kulturu niti lokalnu zajednicu destinacije koju posjećuju te su svoja očekivanja usmjeravali ka kvaliteti pružene usluge. Današnji turisti, pak, žele znati kako žive ljudi u destinaciji koju su posjetili, žele vidjeti i ono što nije dio klasične turističke ponude, žele osjetiti, doživjeti i sudjelovati u svakodnevici svojih domaćina. „Dakle, moderni turistički doživljaji sve više su namijenjeni turistima koji traže prostor za doživljajnu zajedničku kreaciju tj. mogućnost da sudjeluju što je više moguće u izravnoj isporuci doživljaja." (Vranešević, 2016: 12).To s jedne strane olakšava posao onome tko planira turistički doživljaj, ali s druge strane traži puno napora kako bi se postigla ravnoteža između želje za razvojem turizma i želje stanovnika za očuvanjem svoje privatnosti. Zbog toga je već prilikom planiranja razvoja destinacije izuzetno važno osigurati sudjelovanje čitave lokalne zajednice kako bi se omogućio održivi razvoj i široka potpora utvrđenim pravcima razvoja turizma.

Prema Vranešević (2016), turistički doživljaj današnjice je

- znatnim dijelom individualan
- subjektiviziran
- podložan promjenama
- proaktivan
- interaktivan
- autentičan
- personaliziran

pa tako turistički doživljaj u 21. stoljeću može se promatrati kroz načelo 6E:

Slika: Načela turističkog doživljaja

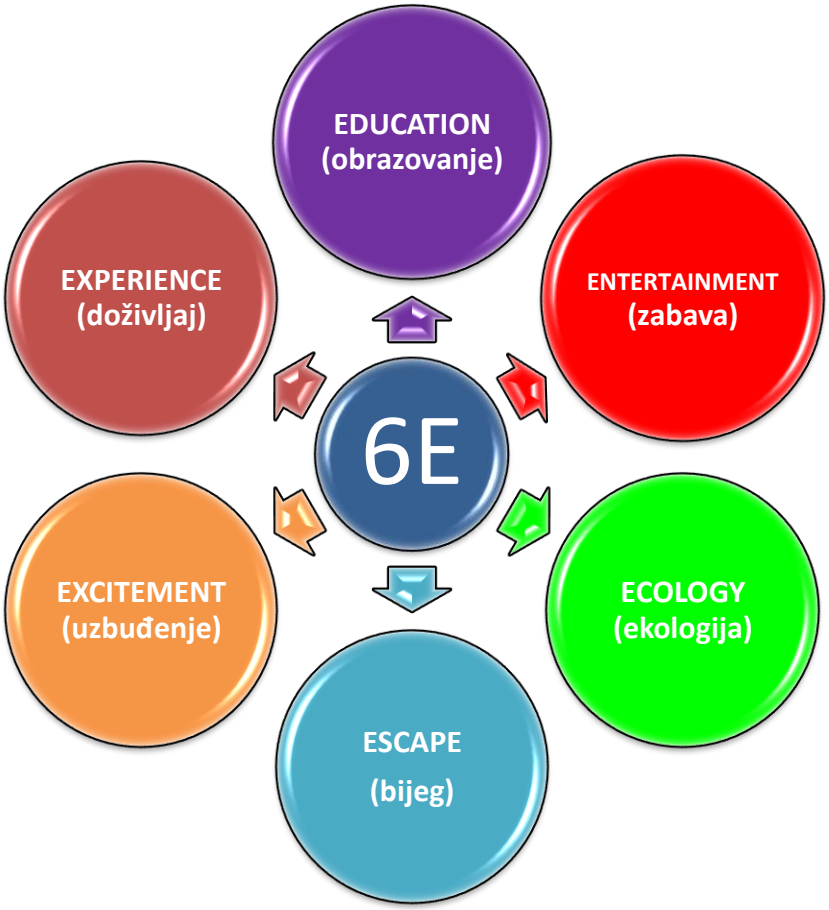

Izvor: samostalna izrada autora prema Vranešević (2016).

4.1. Oblici turizma/turistički proizvodi

Na temelju analize stanja i resursa TZ Meridiana Slavonica te u skladu sa strategijom višeg reda, tj. Strategijom razvoja održivog turizma RH do 2030.g., mogu se definirati oblici turizma na kojima bi se trebao temeljiti budući razvoj turizma destinacije. Navedeni su oblici komplementarni, odnosno nadovezuju se jedni na druge i moguć je njihov usporedni razvoj.

- **SEOSKI AGRO-TURIZAM:** temeljen na poljoprivredi i kvalitetnim lokalnim proizvodima kao značajnom pokretaču njegovog razvoja, pri čemu poljoprivredna gospodarstva

ostvaruju ključnu ulogu kao proizvođači i pružatelji turističkih usluga (Strategija razvoja održivog turizma RH do 2030.g.).

Agroturizam (hrvatski: turističko seosko obiteljsko gospodarstvo; engleski: farmholidays; francuski: tourisme à la ferme; njemački: Urlaub am Bauernhof; talijanski agriturismo) predstavlja tip turističkog seoskog obiteljskog gospodarstva kod kojega je osnovna aktivnost (djelatnost) poljoprivredna proizvodnja, dok turističke usluge smještaja i prehrane gostiju čine dodatnu aktivnost. Pored osnovnih ugostiteljskih usluga smještaja i prehrane na gospodarstvu se mogu organizirati i ostale turističke usluge (aktivnosti, paketi usluga) koje imaju za cilj gostima pružiti mogućnost aktivnog odmora, odnosno maksimalno iskoristiti turistički potencijal gospodarstva. Vlasnik gospodarstva sa svojom obitelji u pravilu živi na samom gospodarstvu dok se za turističke usluge koristi višak prostora unutar gospodarstva. Stoga je gost u stalnoj i izravnoj interakciji s domaćinom i njegovom obitelji tijekom posjeta gospodarstvu te ima mogućnost iz prve ruke upoznati se s običajima, tradicijom, načinom i kulturom življenja, kulturološkim mikrosvijetom, tradicionalnom poljoprivrednom proizvodnjom, tipičnim proizvodima i lokalnom gastronomijom.

GLAVNE ATRAKCIJE:
- Eko-etno selo Stara Kapela: Tunjina kuća, Tucina kuća, Stričev grunt, Pavina kuća - Seoski turizam Kereković - Ostali OPG-ovi s ponudom hrane i pića/smještaja
FAKTORI USPJEHA:
- Autentičnost i izvornost ponude - Gostoljubivost - Ponuda mogućnosti sudjelovanja u aktivnostima - Ponuda raznolikih sadržaja koji promoviraju specifičnosti seoskog života
AKTIVNOSTI NA RAZVOJU PROIZVODA:
- Zajednička promocija lokalnih OPG-ova - Razvoj i provedba programa edukacije za lokalne OPG-ove - Daljnje uređenje kuća i okućnica s tradicijskim elementima - Poticanje i uređenje ponude OPG-a - Potpora uključivanju novih pružatelja usluga

- Razvoj tematskih staza i cesta
- Daljnje uređenje signalizacije
- Popularizacija tradicijskih jela i namirnica kroz ponudu u ugostiteljskim objektima

- **ENO-GASTRONOMSKI TURIZAM:** "Eno-gastronomski turizam oživljava ruralne zajednice te podupire male, lokalne proizvođače hrane i jača njihov položaj na tržištu kroz dodanu vrijednost koju pružaju turističkom doživljaju a u isto vrijeme promoviraju očuvanje i razvoj lokalnih proizvoda" (UNWTO, Svjetski forum o gastroturizmu, 2021**.**)**.**

  Gastronomski je turizam oblik turizma koji obilježava doživljaj posjetitelja povezan s hranom i srodnim proizvodima i aktivnostima tijekom putovanja. Osim aktivnosti vezanih uz izvorna, tradicionalna ili inovativna kulinarska iskustva, gastronomski turizam može uključivati i druge srodne aktivnosti kao što su posjeti lokalnim proizvođačima, sudjelovanje na festivalima hrane i pohađanje kuharskih radionica.

  Eno-turizam (vinski turizam) kao podvrsta gastronomskog turizma odnosi se na turizam s ciljem posjećivanja vinograda i vinarija, kušanja, konzumiranja i kupnje vina, često na licu mjesta ili u neposrednoj blizini. Obuhvaća obilazak vinskih cesta, hodanje po vinogradima, organizirane ture, aktivnosti u vinogradima, posjet vinskim podrumima, festivalima i događanjima na temu vina. Eno-gastronomski turizam temeljen je na autentičnoj ponudi hrane i pića i smatra se iskustvenim putovanjem koje uključuje kušanje određenih proizvoda regije te posjete restoranima i lokalnim proizvođačima hrane. Zbog sve većeg interesa turista za eno-gastronomiju i kulturu jela i pića raznih zemalja i krajeva, kulinarska i enološka putovanja su sve omiljenija u cijelom svijetu, a gastronomski i enološki turizam smatra se posebnim oblikom turizma. Trendovi razvoja suvremenog turi**z**ma pokazuju njegovu promjenu iz pasivnog u aktivni, to jest u turizam doživljaja i avantura koji kao takav zahtijeva i znatne promjene u načinu prehrane potrošača, kao i općenito konzumiranja turističkih proizvoda. Područje TZ Meridiana Slavonica ima veliku gastronomsku i enološku baštinu i autohtonu ponudu što je čini zanimljivom i privlačnom ovom segmentu turista. Iako je gastronomija oduvijek **s**astavni dio turističke ponude i turističkih putovanja, posljednjih godina njezin značaj je bitno porastao. Prema UNWTO (2019), gastronomski i eno-gastronomski turizam u posljednje vrijeme napušta granice restorana i klasičnog restoranskog posluživanja. Kao proizvod sad je otvoren za velik broj

sudionika u svojem lancu koji pripadaju različitim djelatnostima, počevši od proizvodnje hrane (koja uključuje poljoprivredu, ribarstvo i prehrambenu industriju). U povezanosti s ruralnim područjima osobito je važna gastronomska i enološka ponuda koja doprinosi raznolikosti ponude ruralnih prostora pa se tako javljaju novi oblici ponuda, kao što su tematski putovi ili ceste (npr., vinske ceste, ceste sira i sl.). Ruralne destinacije u ovom području mogu razviti vrlo diferencirane oblike ponude jer imaju specifičnosti koje su rezultat rada lokalnog stanovništva i prostora koji ih okružuje.

GLAVNE ATRAKCIJE:
- Restorani s ponudom autohtonih jela (projekt Okusi Slavonije) - Restorani s tradicijskom ponudom hrane: Ribarska kuća, Stupnički dvori, Bonsai, Rustik, Bonaca i drugi - Tradicijska jela - Vinarije s kušaonicama vina: Vinarija Stupnički dvori, Vinarija Jurković, OPG Vučković i dr. - Stupničko vinogorje - Oriovačko vinogorje - Vinske ceste - Manifestacije i događanja: Stupnička berba grožđa, Festival janjetine, Oriovita, Gastro večeri u Batrini, Fišijada, Ribarske večeri, Grahijada i druge
FAKTORI USPJEHA:
- Izvornost i kvaliteta namirnica - Kvaliteta ugostiteljske ponude (autentičnost jelovnika i inovativne prezentacije) - Kvaliteta ljudskih resursa - Inovativne marketinške aktivnosti - Suradnja među dionicima - Razvoj i promocija vinskih cesta - Razvijeni sustavi upravljanja vinskim cestama - Kvalitetna interpretacija/storytelling - Kvalitetna ponuda tura/turističkih doživljaja - Partnerstva vinara s drugim dionicima u turizmu u destinaciji
AKTIVNOSTI NA RAZVOJU PROIZVODA:

- Programi povezivanja vinara i razmjene iskustava - Programi edukacije za vinare (primjerice, studijska putovanja) - Daljnje poticanje ponude i promocije lokalnih vina u ugostiteljskim objektima

- **AKTIVNI (REKREATIVNI) TURIZAM:** Temeljen je na prirodnim preduvjetima, sportsko-rekreativnoj, adrenalinskoj infrastrukturi te svim drugim sadržajima. Kod ovog oblika turizma riječ je o cijelom spektru aktivnosti, od cikloturizma, ekoturizma, lova i ribolova, seoskog turizma i planinarenja. Suvremeni način života donosi sve užurbaniji ritam, stalnu ovisnost o tehnologiji i nedostatak vremena koji ne dozvoljava opuštanje i vraćanje fizičke i psihičke ravnoteže pa su današnji turisti u stalnoj potrazi za odmakom od svakodnevice, sve je veći naglasak na očuvanju zdravlja, druženju, bijegu od gužve i stresa. Upravo zato posebnu vrijednost predstavlja očuvani i rijetko naseljeni prostor, a posebno mala tradicionalna očuvana sela i njihova jedinstvena arhitektura. Također, u posljednjih desetak godina turistički boravak na nekoj destinaciji mijenja se od pasivnog ka aktivnom odmoru koji pruža odmor od svakodnevnog urbanog načina života, uzbuđenje, adrenalin, aktivnost i nadmetanje. Marketinške aktivnosti također sve više promoviraju pokret, aktivnost, zdraviji način života i bijeg od stresa pa se i način odmora mijenja iz odmaranja u aktivni odmor. Turističke destinacije usmjerene su ka razvoju različitih oblika aktivnog provođenja vremena, kao što su cikloturizam, pustolovni, sportski i avanturistički turizam i sl., što u potpunosti podupire potražnju na svjetskom turističkom tržištu. U ruralnim prostorima mogu se provoditi različite aktivnosti kao što su planinarenje, šetnje, maratoni, biciklizam, pješačenje, jahanje, adrenalinski sportovi, lov i ribolov. Nadalje, aktivan turizam (bez obzira na oblik) u suvremenim je uvjetima poslovanja potaknutim pandemijom Covid-19 postao jedan od najznačajnijih i razvojno najintenzivnijih oblika turizma. Aktivni turizam čini turista sigurnim u zdravstvenom smislu, a istodobno pružaju mogućnost potpunog odmora u prirodnom okruženju.

GLAVNE ATRAKCIJE:
- Biciklističke staze: Put Orljave – 33,5 km; Savski nasip i slavonska ravnica – oko 7,5 km; Četiri kapelice – 6 km; Kružna ruta Nova Kapela – oko 26 km; Eko-etno selo Stara Kapela – 8 km - Meridiana Slavonica trail - Tijelovska biciklijada - Planinarenje - Brdske šetnice i staze - Lovište Radinje - Ribnjaci: Čaplja-Oriovac, Nova Kapela - Jahanje u Stupničkim Dvorima - Paintball airsoft klub Frikovi - Paintball klub „Limes"
FAKTORI USPJEHA:
- Uređene i kvalitetne biciklističke rute (sigurne, atraktivne, povezane, udobne) - Opremljenost ruta servisnim i ostalim sadržajima (smještaj/hrana i piće) - Označavanje i interpretacija ruta – digitalni sadržaji - Uređenje i označavanje lovišta i ribnjaka - Ciljana promocija
AKTIVNOSTI NA RAZVOJU PROIZVODA:
- Daljnje uređenje i označavanje ruta - Uvođenje digitalnih sadržaja (info točke, GPS i sl.) - Poticanje razvoja specijalizirane ponude (Bike&Bed) - Edukacija za dionike u turizmu o cikloturizmu - Izrada kvalitetnih promocijskih materijala

- **KULTURNI TURIZAM:** temeljen je na valorizaciji materijalne i nematerijalne kulturne baštine (osobito UNESCO) te razvoju kulturnih tematskih cesta i putova (kulturne rute, hodočasnički putovi i sl.). Kulturni turizam smatra se turizmom specijalnih interesa te se definira kao posjete osoba izvan njihovog stalnog mjesta boravka motivirane u cijelosti ili djelomično interesom za povijest, umjetnost, naslijeđe ili stil života lokaliteta, regije, grupe ili institucije. U današnjem svijetu u kojem su turistima dostupne brojne informacije, oni su u stalnoj potrazi za novim događanjima i iskustvima pa kultura i umjetnost mogu postati

dio svakog putovanja. Turističke destinacije nude svoju specifičnu kulturnu-povijesnu baštinu, umjetnost, kulturne vrijednosti koje se stvaraju na njihovom području i pokušavaju ostvariti svoj kulturno-turistički proizvod na način da budu što atraktivnije, što zanimljivije i, što je najbitnije, konkurentne na turističkom tržištu (Zadel i Rudan, 2019).
Rast potražnje za kulturnim turizmom uvjetovan je socio-demografskim promjenama kao i promjenama životnog stila – većim stupnjem obrazovanja, porastom broja starijih stanovnika koji imaju izražen interes za kulturu, manjim interesom za odmorom sunca i mora te potragom za alternativnim aktivnostima te s manje slobodnog vremena koje se onda želi iskoristiti na kvalitetan način. Sama atraktivnost destinacije konzumentima kulturnog turizma nije dostatna već svoju pažnju usmjeravaju i na inovativnost ponude s naglaskom na interaktivnost sadržaja, načine prezentacije istog, dostupnost informacija, no takve turiste zanima i ponuda svih popratnih sadržaja koji se ne moraju isključivo bazirati na kulturi. To više nije samo razgledavanje ključnih elemenata kulturno-povijesne baštine, već i sudjelovanje u kulturi u cjelini. Uživatelji kulturnog turizma na prvom mjestu posjećuju kulturno**-**povijesne znamenitosti, potom sakralne objekte, galerije i muzeje, festivale, tematske staze te potom glazbeno**-**scenska događanja. Organizacijom većeg broja kulturnih događanja povećava se turistička privlačnost destinacije i stvara se slika živopisnog mjesta gdje se turisti spontano uključuju u običaje i način života mijenjajući svoju percepciju vrijednosti. Kulturne atrakcije i resursi predstavljaju sredstvo uz pomoć kojeg stanovništvo može njegovati svoj identitet i predstavljati ga u svijetu. Da bi se postigao autentičan doživljaj potrebno je stanovništvo uključiti u kreiranje jedinstvenog turističkog doživljaja jer njihovo zadovoljstvo utječe na pozitivne reakcije turista. Uz kulturni turizam svakako se veže i turizam događaja koji može biti značajan i u međusobnom povezivanju dionika u turizmu kao i povezivanju s lokalnim stanovništvom koje je potrebno uključiti u kreiranje jedinstvenog turističkog doživljaja, jer njihovo zadovoljstvo utječe i na pozitivne reakcije turista. U ovom smislu osobito su važne manifestacije koje često zajednički organiziraju različite interesne skupine, a koje promoviraju kulturu i baštinu te autohtone vrijednosti destinacije.

- jedan od specifičnih oblika kulturnog turizma koji se posljednjih desetljeća intenzivno razvija je **kreativni turizam** u kojem su turisti aktivno uključeni u kreativne živote mjesta koja posjećuju i interakcije s lokalnim ljudima. Aktivno sudjelovanje u kreativnim aktivnostima ostavlja snažniji dojam kod turista,

podrazumijeva njihovu potrebu za dužim boravkom u mjestu i nudi mogućnost razvoja smislenih odnosa s lokalnim stanovništvo te daje novu vrijednost i prepoznatljivost turističkom proizvodu. Kod razvijanja ovog oblika turizma veoma je važno sudjelovanje svih dionika u turizmu (turistička zajednica, poduzetnici u turizmu, lokalna samouprava, organizacije civilnog društva, lokalno stanovništvo) u kreiranju turističke ponude i ideja za razvoj kreativnog turizma. Osobito važnu ulogu ovdje mogu odigrati organizacije civilnog društva koje često predstavljaju i najkreativniji dio neke lokalne zajednice.

- **Vjerski turizam** specifičan je oblik turizma motiviran vjerom**,** a obuhvaća hodočašća, vjerske rute (koje povezuju pojedine lokalitete na kojima se nalaze crkve, kapelice ili drugi resursi vjerskog karaktera), sudjelovanje u vjerskim događajima i tematskim vjerskim putevima uz molitvu, meditaciju i razmišljanje. Valja imati na umu da turističke destinacije vjerskog turizma ne posjećuju samo vjernici**,** već i drugi turisti koji su zainteresirani za ovu vrstu kulturnog doživljaja, za usvajanje novih znanja ili pustolovinu.

Zaključno, povećanjem broja kulturnih događanja povećava se i turistička privlačnost destinacije i stvara se slika živopisnog mjesta gdje se turisti spontano uključuju u običaje i način života mijenjajući svoju percepciju vrijednosti. Kulturne atrakcije i resursi predstavljaju sredstvo uz pomoć kojeg stanovništvo može njegovati svoj identitet i predstavljati ga u svijetu. Da bi se postigao autentičan doživljaj potrebno je stanovništvo uključiti u kreiranje jedinstvenog turističkog doživljaja jer njihovo zadovoljstvo utječe na pozitivne reakcije turista.

GLAVNE ATRAKCIJE:
- Arheološka nalazišta: Brodski Stupnik - Arheološko nalazište "Mrsunjski Lug", Arheološko nalazište "Krči"; Nova Kapela - Arheološko nalazište Ravnjaš; Oriovac - Arheološko nalazište "Ulica braće Radića", Arheološko nalazište "Kremenice - Brežani" - Sakralni objekti: Crkva sv. Martina, Crkva Blažene Djevice Marije, Crkva sv. Luke, Crkva sv. Emerika, Crkva Blažene Djevice Marije, Crkva sv. Ivana Krstitelja - Ostalo: Grobljanska kapela Svih Svetih, Mauzolej Aleksandra Seitza, Turska česma, Eko-etno selo Stara Kapela, Kuća Ćosić s okućnicom u Slavonskom Kobašu, Vila

Galerija, Tematski park Pavletić, Križni put u Starom Slatiniku, Zavičajna zbirka Stari Slatinik - Nematerijalna baština: govor sela Siče - Manifestacije: Adventske manifestacije, Obilježavanje postavljanja stope sv. Martina, Staroslatiničko ljeto, Županijska izložba konja, Sajamska izložba u Novoj Kapeli, Povorke jahača i zaprega, Susret pjevačkih skupina "Drum drumila", Božićni koncert, Noć muzeja u Starom Slatiniku, Večer s golubicama u Batrini, Uskrs u Batrini, Dječji dan u Oriovcu, Smotra crkvenog pučkog pjevanja u Srednjem Lipovcu, Jesen u parku u Batrini, Od Premužića do Štampara u Oriovcu, Godišnji koncert KUD-a Luka Ilić Oriovčanin, različite smotre KUD-ova tijekom čitave godine i drugo
FAKTORI USPJEHA:
- Multimedijalna, inovativna i kvalitetna prezentacija - Autentičnost - Tematsko povezivanje atrakcija - Partnerstvo različitih dionika u razvoju i promociji, osobito organizacija civilnog društva
AKTIVNOSTI NA RAZVOJU PROIZVODA:
- Zajednička promocija atrakcija i povezivanje dionika - Osmišljavanje novih atrakcija, osobito u području kreativnog turizma

5. VIZIJA I STRATEŠKI CILJEVI RAZVOJA TURIZMA NA PODRUČJU TZ MERIDIANA SLAVONICA

Prilikom postavljanja ciljeva razvoja turizma kao polazišna točka poslužili su rezultati analize sadržani u SWOT matrici gdje su prepoznate prednosti i prilike kao i nedostaci i prijetnje pri čemu se vlastite snage i prilike u okruženju koriste za minimiziranje vlastitih slabosti i prijetnji iz okruženja.

Također, polazi se i od načela održivog razvoja turizma koja se odnose na ekološke, gospodarske i društveno-kulturne aspekte razvoja turizma te naglašavaju važnost uspostavljanja ravnoteže između tih triju dimenzija kako bi se zajamčila njegova dugoročna održivost. Tako se Strategija razvoja održivog turizma za područje TZ Meridiana Slavonica temelji na načelima koja podržavaju afirmativni odnos prema prirodi, kulturi i lokalnom stanovništvu uz ostvarenje pozitivnog socijalno-kulturnog utjecaja, utjecaja na okoliš i razvoj gospodarstva.

Slika: Ciljevi održivog turizma

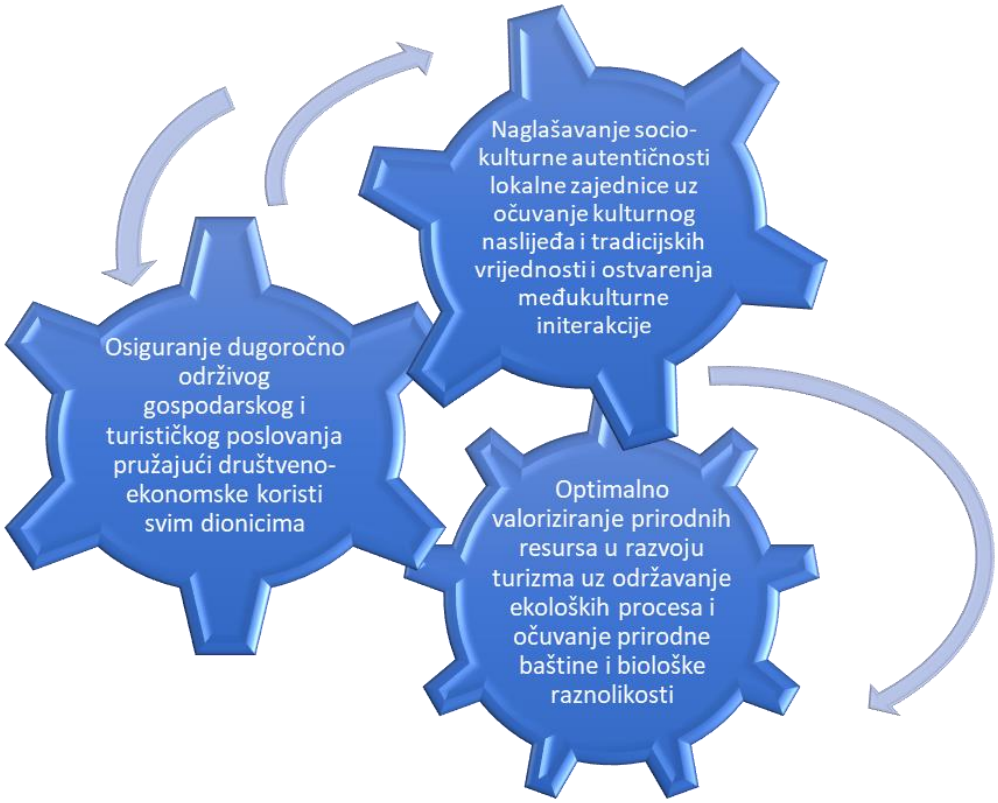

Izvor: samostalna izrada autora prema UNWTO

VIZIJA RAZVOJA održivog turizma za područje TZ Meridiana Slavonica

Područje TZ Meridiana Slavonica je turistička destinacija koja privlači one koji žele doživljaj drugačijeg života i bijeg od stresne svakodnevice u očuvanoj prirodi uz bogatu kulturnu, povijesnu i tradicijsku baštinu te gastronomske poslastice i vrhunska vina

5.1. STRATEŠKI CILJEVI

Slika: Strateški ciljevi razvoja održivog turizma za područje TZ Meridiana Slavonica

Izvor: autor

STRATEŠKI CILJ 1:

UNAPRJEĐENJE TURISTIČKE INFRASTRUKTURE

MJERA: Unaprjeđenje komunalne infrastrukture	
Svrha	Unaprjeđenjem osnovne komunalne infrastrukture (vodovod, kanalizacija, ceste, pješačke staze, parkirališta, zbrinjavanje otpada i sl.), osigurat će se preduvjeti za održivi razvoj turizma kao i za unaprjeđenje kvalitete života stanovnika. Kroz unapređivanje organizacije prometnih tokova i prometa u mirovanju osigurat će se učinkovitija prometna povezanost destinacije. Izradom procjene stanja u prostoru moguće je

	definirati planove uređenja destinacije (npr. uređenje fasada, trgova, parkova i drugih javnih površina).
Aktivnosti	Utvrđivanje potreba vezanih uz razvoj turizma, izrada projektne dokumentacije, izgradnja infrastrukture
Nositelj	Jedinice lokalne samouprave
Vremenski okvir	Od 2022. – kontinuirano
Pokazatelji	Izgrađeni kilometri vodovodne mreže, kanalizacije, ceste, pješačkih staza, parkirališta, razvrstan otpad. Broj uređenih trgova, parkova. Broj uređenih fasada. Izrađeni planovi upravljanja prostorom
Izvori financiranja	• ESI fondovi (OP Konkurentnost i kohezija, Program ruralnog razvoja i dr.), • Proračun RH (putem javnih poziva ministarstava) • Proračuni JLS-a

MJERA: Izgradnja i označavanje biciklističko-pješačkih staza	
Svrha	Svrha ove mjere je iskoristiti prirodne resurse destinacije kako bi se izgradile i označile biciklističke i pješačke staze koje predstavljaju mrežu staza različitih težina i krajolika namijenjene zadovoljenju brzorastuće turističke potražnje u cikloturizmu i rekreativnom turizmu.
Aktivnosti	Mapiranje terena, izgradnja/rekonstrukcija biciklističkih i pješačkih staza, označavanje staza, organizacija utrka i ostalih događaja na stazama
Nositelj	Jedinice lokalne samouprave, Turistička zajednica
Vremenski okvir	Od 2022. – kontinuirano
Pokazatelji	Izgrađeni i označeni kilometri biciklističkih i pješačkih staza, broj i različitost sadržaja na stazama, broj organiziranih događanja na stazama
Izvori financiranja	• ESI fondovi (OP Konkurentnost i kohezija, ITU program i dr.) • Proračun RH (putem javnih poziva ministarstava) • Proračuni JLS-a

MJERA: Osmišljavanje i označavanje kulturnih i edukativnih ruta	
Svrha	Svrha ove mjere je osmisliti atraktivne turističke kulturne i edukativne rute temeljene na materijalnoj i nematerijalnoj baštini destinacije te ih

	odgovarajuće označiti i valorizirati kako bi se privukao segment kulturnih turista i jednodnevnih izletnika u destinaciju.
Aktivnosti	Mapiranje i označavanje kulturnih i edukativnih ruta
Nositelj	Jedinice lokalne samouprave, Turistička zajednica, Ministarstvo kulture i medija RH
Vremenski okvir	Od 2022. – kontinuirano
Pokazatelji	Broj izrađenih i označenih kulturnih i edukativnih ruta.
Izvori financiranja	• ESI fondovi (OP Konkurentnost i kohezija, ITU program i dr.) • Proračun RH (putem javnih poziva ministarstava) • Proračuni JLS-a

MJERA: Povećanje broja i kvalitete smještajne ponude	
Svrha	Svrha ove mjere je povećati broj smještajnih jedinica kao i njihovu kvalitetu. S obzirom da je turizam na ovom području na samom početku razvoja, kako bi se privukao veći broj turista i ostvarili željeni ciljevi, potrebno je kod lokalnog stanovništva potaknuti poduzetničku inicijativu za bavljenje turizmom i povećati broj smještajnih kapaciteta kao i njihovu kvalitetu, primjereno zahtjevima novih turista.
Aktivnosti	Organizacija informativnih i edukativnih radionica
Nositelj	Turistička zajednica, privatni investitori, poduzetnici u turizmu, lokalno stanovništvo
Vremenski okvir	Od 2022. – kontinuirano
Pokazatelji	Broj smještajnih jedinica i njihova kategorizacija, organizirane edukacije za iznajmljivače obiteljskog smještaja, poduzetnike i potencijalne poduzetnike u turizmu
Izvori financiranja	• ESI fondovi (Strateški plan Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske 2023. - 2027., OP Konkurentnost i kohezija) • Proračun RH (putem javnih poziva ministarstava i HTZ-a) • Proračuni JLS-a

MJERA: Uvođenje novih tehnologija i inovacija i digitalizacija	
Svrha	Svrha ove mjere je osigurati pristup suvremenim tehnologijama za turiste (brzi Internet, GPS potpora, info točke i sl.) kako bi zadovoljili njihove

	potrebe za stalnim dotokom informacija ali i osigurali vidljivost turističkih atrakcija i turistima olakšali snalaženje u prostoru uz mapiranje najvažnijih točaka.
Aktivnosti	Uspostavljanje brze internetske mreže, mapiranje i postavljanje info točaka, osiguranje GPS potpore
Nositelj	Turistička zajednica, jedinice lokalne samouprave
Vremenski okvir	Od 2022. – kontinuirano
Pokazatelji	Raširenost i brzina internetske mreže, postavljene info točke i sl.
Izvori financiranja	• ESI fondovi (OP Konkurentnost i kohezija, Strateški plan Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske 2023. - 2027.,) • Proračun RH (putem javnih poziva ministarstava i HTZ-a) • Proračuni JLS-a

STRATEŠKI CILJ 2:

PODIZANJE RAZINE PREPOZNATLJIVOSTI DESTINACIJE

MJERA: Izrada marketinške strategije turizma	
Svrha	Na temelju Strategije održivog razvoja turizma za područje TZ Meridiana Slavonica, a s ciljem tržišnog pozicioniranja potrebno je izraditi Marketinšku strategiju turizma TZ Meridiana Slavonica kako bi se destinacija mogla predstaviti na turističkom tržištu.
Aktivnosti	Izrada Marketinške strategije
Nositelj	TZ Meridiana Slavonica
Vremenski okvir	2023.-2024.
Pokazatelji	Izrađena Marketinška strategija turizma TZ Meridiana Slavonica
Izvori financiranja	• HTZ • Proračuni JLS-a • OP Konkurentnost i kohezija

MJERA: Segmentacija tržišta

Svrha	S obzirom na specifičnosti destinacije potrebno je odrediti ciljna tržišta, tj. provesti segmentaciju tržišta te na odgovarajući način prilagoditi ostale tržišne aktivnosti. Osobito je važno voditi računa o osvajanju tržišnih niša, tj. onog segmenta turističkog tržišta koji se odnosi na posebne oblike turizma.
Aktivnosti	Provedba istraživanja tržišta
Nositelj	TZ Meridiana Slavonica
Vremenski okvir	2023.-2024.
Pokazatelji	Utvrđeni ciljni segmenti na turističkom tržištu

MJERA: Digitalna promocija	
Svrha	Sveopća digitalizacija društva nameće potrebu za snažnom digitalnom promocijom destinacije, koristeći različite društvene mreže i digitalne medije. S obzirom da je digitalizacija i jedan od prioriteta održivog razvoja turizma RH, potrebno je snažno promovirati digitalnu tranziciju u svim segmentima turističke ponude.
Aktivnosti	Osmišljavanje kampanja, objava, edukacija o korištenju digitalnih alata u turističkoj promociji
Nositelj	TZ Meridiana Slavonica, dionici u turizmu
Vremenski okvir	2022. – kontinuirano
Pokazatelji	Broj digitalnih kampanja, broj objava u digitalnim medijima
Izvori financiranja	• HTZ • Proračuni JLS-a • OP Konkurentnost i kohezija

MJERA: Razvoj ponude posebnih oblika turizma	
Svrha	Kako bi se povećala vidljivost destinacije i zadovoljile potrebe današnjih turista za turizmom doživljaja, potrebno je razvijati posebne oblike turizma čime se postiže komparativna prednost i prepoznatljivost destinacije.

Aktivnosti	Identificiranje turističkih proizvoda koji su u funkciji razvoja i unaprjeđenja odabranih posebnih oblika turizma u destinaciji, razvoj sustava za poticanje razvoja posebnih oblika turizma, edukacija zainteresiranih dionika za razvoj posebnih oblika turizma
Nositelj	TZ Meridiana Slavonica, jedinice lokalne samouprave, dionici u turizmu
Vremenski okvir	2022. – kontinuirano
Pokazatelji	Broj održanih radionica o razvoju posebnih oblika turizma, broj implementiranih turističkih proizvoda koji razvijaju ili unaprjeđuju ponudu odabranih posebnih oblika turizma.
Izvori financiranja	• ESI fondovi (OP Konkurentnost i kohezija, Strateški plan Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske 2023. - 2027.,) • Proračun RH (putem javnih poziva ministarstava i HTZ-a) • Proračuni JLS-a

STRATEŠKI CILJ 3:

UNAPRJEĐENJE SUSTAVA UPRAVLJANJA TURISTIČKIM RAZVOJEM

MJERA: Sustavno praćenje kvalitete destinacije i zadovoljstva turista	
Svrha	Ukupna kvaliteta destinacije ima presudan značaj za zadovoljstvo turista te je potrebno sustavno i kontinuirano pratiti zadovoljstvo turista kvalitetom destinacije kako bi se uočile problematične točke te pravovremeno poduzele mjere za unaprjeđenje kvalitete. Također je potrebno pratiti stavove lokalnog stanovništva kako bi se na vrijeme uočili potencijalni problemi i otpor lokalnog stanovništva prema razvoju turizma.
Aktivnosti	Uspostavljanje sustava praćenja kvalitete destinacije, anketiranje turista o zadovoljstvu, anketiranje lokalnog stanovništva
Nositelj	TZ Meridiana Slavonica, dionici u turizmu
Vremenski okvir	2022. – kontinuirano

Pokazatelji	Uspostavljeni pokazatelji kvalitete destinacije, godišnje izvješće o praćenju pokazatelja. Provedeno istraživanje o zadovoljstvu turista. Provedeno istraživanje o zadovoljstvu lokalnog stanovništva.
Izvori financiranja	• HTZ • Proračuni JLS-a

MJERA: Edukativne aktivnosti za sve dionike u turizmu	
Svrha	Svi dionici u turizmu moraju pratiti najnovije tržišne trendove te unaprjeđivati svoja znanja i vještine kako bi kreirali planirane turističke proizvode u destinaciji. Zbog toga je izuzetno važno da svi dionici u turizmu sudjeluju u edukacijama koje su od značaja za njihovu skupinu. Također, važno je organizirati i javna predavanja i informativne radionice za lokalno stanovništvo kako bi se postigla ona sinergija potrebna za zadovoljenje potreba modernih turista, ali i za zadovoljenje potreba lokalnog stanovništva za unaprjeđenim uvjetima života kako ne bi došlo do otpora prema razvoju turizma.
Aktivnosti	Organizacija edukativnih aktivnosti i programa za različite ciljne skupine
Nositelj	TZ Meridiana Slavonica, LAG Posavina
Vremenski okvir	2022. – kontinuirano
Pokazatelji	Broj provedenih edukativnih aktivnosti i programa Broj sudionika na edukativnim aktivnostima
Izvori financiranja	• ESI fondovi (OP Učinkoviti ljudski potencijali, i dr.) • Proračun RH (putem javnih poziva ministarstava i HTZ-a) • Proračuni JLS-a

STRATEŠKI CILJ 4:

SMANJENJE NEGATIVNOG UTJECAJA TURIZMA NA KLIMU I OKOLIŠ

MJERA: Poticanje korištenja obnovljivih izvora energije	
Svrha	Kako bi se doprinijelo smanjenju negativnog utjecaja turizma na klimu i okoliš, kroz povećanje emisije CO2 i ostale negativne čimbenike, svi dionici u turizmu trebaju povećati udio korištenja obnovljivih izvora energije. Na taj način ostvarit će se i veća energetska učinkovitost u smještajnim kapacitetima i turističkoj infrastrukturi, kao i u prometu koji je najveći generator emisija stakleničkih plinova iz turizma.
Aktivnosti	Organizacija informativnih i edukativnih aktivnosti vezanih uz poticanje korištenja obnovljivih izvora energije.
Nositelj	TZ Meridiana Slavonica, dionici u turizmu
Vremenski okvir	2022 - kontinuirano
Pokazatelji	Broj provedenih edukativnih aktivnosti i programa Broj sudionika na edukativnim aktivnostima
Izvori financiranja	• Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost • HTZ • Proračuni JLS-a

6. PRAĆENJE I VREDNOVANJE

Neizostavni dio procesa strateškog planiranja su postupci praćenja i izvještavanja o provedbi strateško-planskih dokumenata. Praćenje provedbe ove Strategije je proces prikupljanja, analize i usporedbe pokazatelja kojima će se sustavno pratiti uspješnost provedbe ciljeva i mjera koji su definirani u dokumentu. Izvještavanje, pak, o provedbi Strategije proces je pružanja pravovremenih i relevantnih informacija ključnim nositeljima strateškog planiranja na nacionalnoj razini i razini lokalne i područne (regionalne) samouprave te svakako i široj javnosti o statusu provedbe Strategije.

Pravilnikom o provedbi postupka vrednovanja propisani su načela, kriteriji i standardi provedbe postupka vrednovanja akata strateškog planiranja propisanih Zakonom o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske, stoga su ta načela primijenjena i pri definiranju ovoga dijela dokumenta.

Pravilnik jasno definira sljedeće ciljeve praćenja i izvještavanja:

- sustavno praćenje uspješnosti provedbe ciljeva i mjera akata strateškog planiranja
- učinkovito upravljanje provedbom akata strateškog planiranja i kontinuirano unapređivanje javne politike korištenjem rezultata praćenja i izvještavanja
- pružanje pravovremenih i relevantnih osnova donositeljima odluka prilikom određivanja prioriteta razvojne politike, donošenja odluka na razini strateškog planiranja i reviziju akata strateškog planiranja kroz analizu učinka, ishoda i rezultata provedenih ciljeva i mjera
- utvrđivanje nenamjernih pozitivnih i negativnih posljedica provedbe planskih dokumenta
- povezivanje politike, programa, prioriteta, mjera i razvojnih projekata i
- osiguranje transparentnosti i odgovornosti za korištenje javnih sredstava i izvještavanje javnosti o učincima potrošnje javnih sredstava.

6.1. Izvješće o provedbi Strategije

U skladu sa Zakonom i pripadajućim pravilnicima o rokovima i postupcima praćenja i izvještavanja godišnje izvješće o provedbi strateško-planskih dokumenata je izvješće o napretku u provedbi mjera, aktivnosti i projekata, kao i ostvarivanju pokazatelja rezultata iz kratkoročnih akata strateškog planiranja koje nositelj izrade Strategije jednom godišnje podnosi načelnicima jedinica lokalnih samouprava (općine Brodski Stupnik, Oriovac i Nova Kapela) te svim tijelima TZ-a.

Sadržaj godišnjeg izvješća o provedbi Strategije te detaljne tehničke i metodološke upute za njegovo popunjavanje utvrđeni su Priručnikom o strateškom planiranju, no obzirom da je Turistička zajednica Meridiana Slavonica obveznik podnošenja izvješća i sukladno Zakonu o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma te vlastitom Statutu, a koja su izrađena i u skladu sa načelima Zakonom o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske, ta izvješća ujedno su i izvješća o izvršenju ove Strategije.

Turistička zajednica Meridiana Slavonica obvezna je podnositi sljedeća izvješća:

- Turističko vijeće Turističke zajednice Meridiana Slavonica obvezno je podnositi Skupštini Izvješće o svome radu najmanje jedanput godišnje (sukladno odredbama članaka 18. i 19. Zakona o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma (NN 52/2019, 42/2020)).
- U skladu s odredbama članka 57. Zakona o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma (NN52/19 i 42/20), turistička zajednica izrađuje i donosi Izvješće o izvršenju programa rada. Izvješće o izvršenju Programa rada s financijskim izvješćem i izvješće o radu direktorice Turističke zajednice Meridiana Slavonica za razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca 2022. godine daje prikaz ostvarenih aktivnosti proizašlih iz usvojenog Programa rada za 2022. godinu.
- Člankom 22. Zakona o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma (NN 52/19, 42/20) te člankom 42. stavak 8. Statuta Turističke zajednice Meridiana Slavonica (Službeni vjesnik Brodsko-posavske županije 7/2021) i Odluke o izmjenama i dopunama Statuta Turističke zajednice Meridiana Slavonica (Službene novine Općine Brodski Stupnik 2/2023), određeno je da direktor turističke zajednice jednom godišnje podnese izvješće Turističkom vijeću o svom radu i radu turističke zajednice

Tablica: Ciklus praćenja i izvješćivanja o provedbi Strategije

Vrsta izvješća	Ciklus	Rok za podnošenje	Obveznik izrade	Kome se podnosi
Izvješće o provedbi Strategije	Jednom godišnje	do 31. ožujka tekuće godine (za prethodnu godinu)	TZ Meridiana Slavonica	Turističko vijeće TZ-a, Jedinice lokalne samouprave

Svi pokazatelji o kojima će TZ izvještavati na godišnjoj razini specificirani su u prethodnom poglavlju, no oni koji su najrelevantniji za praćenje u turizmu su sljedeći:

- Broj dolazaka i noćenja,
- Broj smještajnih jedinica,
- Broj kreveta

7. PRILOZI

- Turistička karta područja TZ Meridiana Slavonica
- Anketni upitnici
- Popis prioritetnih projekata javne turističke infrastrukture

rbr	nositelj / prijavitelj	naziv projekta	lokacija projekta	izvori financiranja		projektno-tehnička dokumentacija - SPREMNOST (označiti sa X)				Predmet projekta je (označiti sa X ili napisati komentar)		
				projekt je prijavljen na natječaj / javni poziv i rezultati odabira se očekuju	projekt se namjerava prijaviti na natječaj / javni poziv (upisati potencijalni izvor financiranja, ukoliko je poznat)	izrađena	u izradi	izrada nije započela	nije potrebna	postojeća ili buduća turistička atrakcija / lokalitet	u funkciji razvoja turističke atrakcije ili destinacije	u funkciji uređenja i podizanja atraktivnosti destinacije
1.	OPĆINA NOVA KAPELA	NOGOMETNO IGRALIŠTE S UMJETNOM TRAVOM	NOVA KAPELA		NIJE POZNAT			X		X	X	
2.	OPĆINA NOVA KAPELA	ETNO POSAVSKA KUĆA SIČE	SIČE		NIJE POZNAT	X				X		
3.	OPĆINA NOVA KAPELA	UREĐENJE TRGA U NOVOJ KAPELI	NOVA KAPELA		NIJE POZNAT	X						X
4.	OPĆINA NOVA KAPELA	IZGRADNJA BICIKLISTIČKIH STAZA BATRINA - N. KAPELA - BILI BRIG	BATRINA-NOVA KAPELA-BILI BRIG		NIJE POZNAT		X			X	X	X
5.	OPĆINA NOVA KAPELA	IZGRADNJA BICIKLISTIČKIH STAZA N. KAPELA - DONJI LIPOVAC - SREDNJI LIPOVAC	NOVA KAPELA - DONJI LIPOVAC - SREDNJI LIPOVAC		NIJE POZNAT		X			X	X	X
6.	OPĆINA NOVA KAPELA	IZGRADNJA DRUŠTVENOG DOMA U NOVOJ KAPELI	NOVA KAPELA	ITU		X					X	X
7.	OPĆINA NOVA KAPELA	REKONSTRUKCIJA I OPREMANJE DRUŠTEVNOG DOMA U BATRINI	BATRINA		NIJE POZNAT			X			X	
8.	OPĆINA NOVA KAPELA	IZGRADNJA PJEŠAČKIH STAZA U OPĆINI NOVA KAPELA	OPĆINA NOVA KAPELA		NIJE POZNAT			X			X	X
9.	OPĆINA NOVA KAPELA	UREĐENJE PARKA U NOVOJ KAPELI	NOVA KAPELA		NIJE POZNAT			X				X
10.	OPĆINA NOVA KAPELA	IZGRADNJA BICIKLISTIČKIH STAZA U NOVOJ KAPELI	NOVA KAPELA		NIJE POZNAT		X			X	X	X

11.	OPĆINA BRODSKI STUPNIK	IZGRADNJA BICIKLISTIČKIH STAZA SA PRATEĆOM INFRASTRUKTUROM	NASELJA OPĆINE BRODSKI STUPNIK		MINTS, ESI FONDOVI	X				X	X	X
12.	TZ MERIDIANA SLAVONICA	STOPAMA SV. MARTINA	LOVČIĆ	HTZ		X				X		
13.	OPĆINA BRODSKI STUPNIK	IZGRADNJA I OPREMANJE TEMATSKOG PARKA "LOVAČKA PRIČA" U STAROM SLATINIKU	STARI SLATINIK	PROGRAM RURALNOG RAZVOJA RH 2014-2020 (APPRRR - ZAVRŠEN PROJEKT)		X						X
14.	OPĆINA BRODSKI STUPNIK	POUČNA STAZA - ZDENAC	STARI SLATINIK	PROGRAM RURALNOG RAZVOJA RH 2014-2020 (APPRRR - ZAVRŠEN PROJEKT)		X						
15.	OPĆINA BRODSKI STUPNIK	SPORTSKO-REKREACIJSKI CENTAR TRAVNIK	STARI SLATINIK		MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA (ESI FONDOVI)		X			X	X	
16.	OPĆINA ORIOVAC	REKREACIJSKI CENTAR ČAPLJA	ORIOVAC	PROJEKT SE NALAZI NA REZERVNOJ LISTI	PROJEKT SE NAMJERAVA PRIJAVITI NA IDUĆI NATJEČAJ	X				X		
17.	OPĆINA ORIOVAC	IZGRADNJA VINSKE KUĆE	ORIOVAC		PROJEKT SE NAMJERAVA PRIJAVITI NA NATJEČAJ					X		